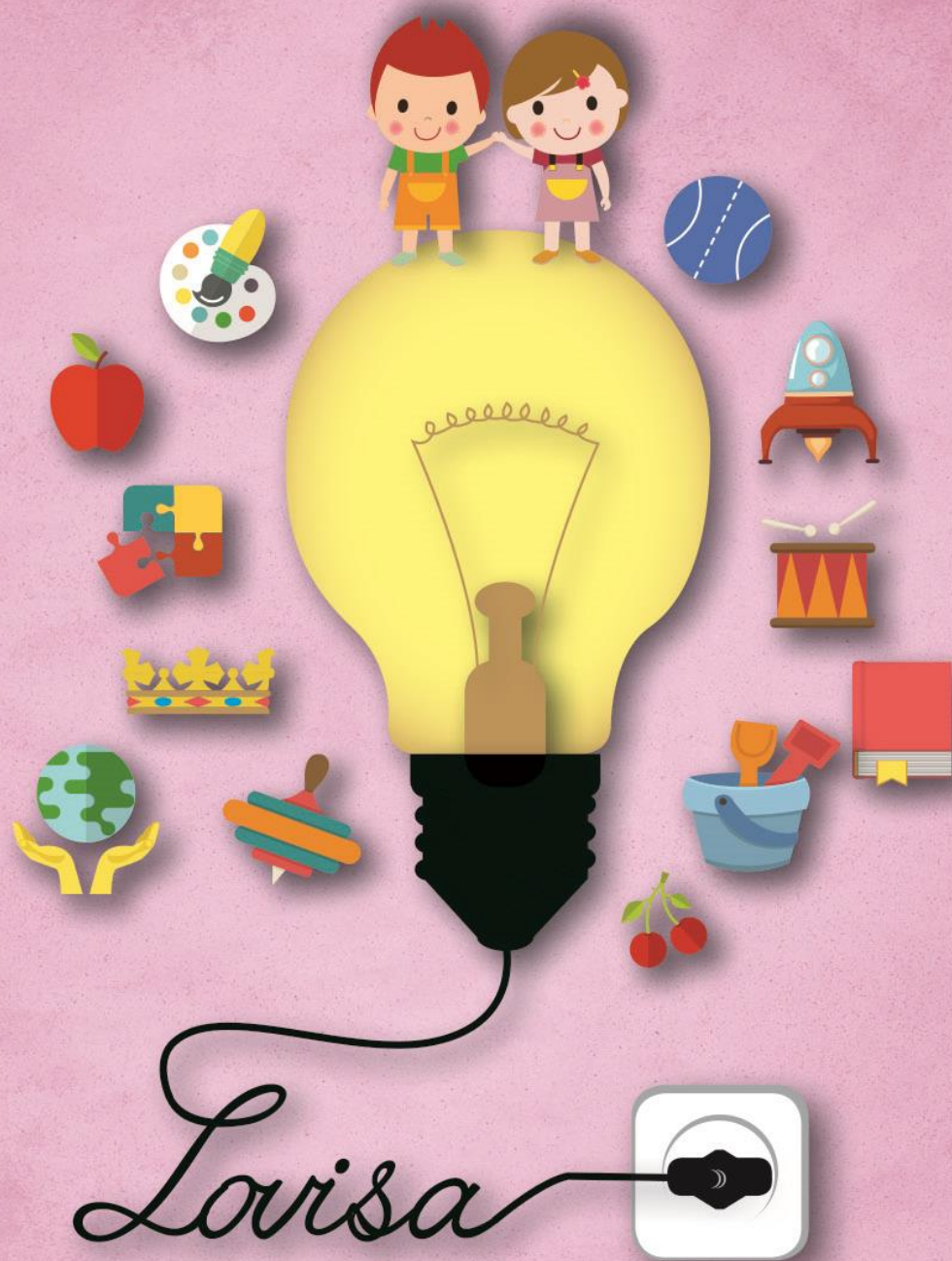

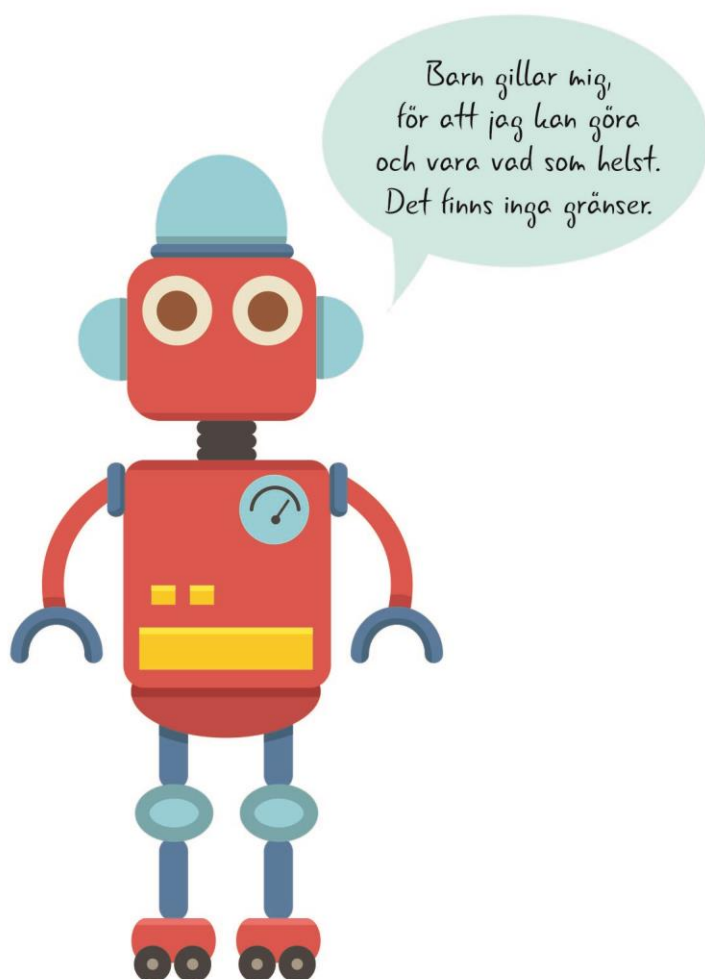

PLANEN FÖR
SMÅBARNSPEDAGOGIK

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	3
1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik	3
1.2 Barnets plan för småbarnspedagogik	4
2. VÅRT UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL	5
2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken i Lovisa	6
2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken	6
2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande	7
Bekantning	8
2.4 Synen på lärande	8
2.5 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård	9
2.6 Mångsidig kompetens	10
Förmåga att tänka och lära sig	11
Kulturell och kommunikativ kompetens	11
Vardagskompetens	12
Multilitteracitet och digital kompetens	12
Förmåga att delta och påverka	13
3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	13
En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen	14
En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation	14
Delaktighet, likabehandling och jämställdhet	15
Kulturell mångfald och språkmedvetenhet	15
Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil	16
3.1 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken	16
3.2 Samarbete inom småbarnspedagogiken	17
Samarbete med vårdnadshavarna	17
Mångprofessionellt samarbete	19
4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN	19
4.1 Gruppernas verksamhetsplaner	19
4.2 Pedagogisk dokumentation	19
4.3 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande	20
4.4 Lärområden	22
Språkens rika värld	22
Mina många uttrycksformer	24

Jag och vår gemenskap.....	26
Jag utforskar min omgivning	27
Jag växer, rör på mig och utvecklas.....	29
4.5 Preciseringar gällande språk och kultur	30
5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE	32
5.1 Principerna för stöd.....	32
5.2 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd.....	33
5.3 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken.....	34
5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd	37
6. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN ...	38

1. INLEDNING

Under processen med arbetet med Lovisa stads plan för småbarnspedagogik har många fruktsamma samtal förts. De nationella grunderna för planen för småbarnspedagogik har analyserats och värdegrundsfrågor har diskuterats.

För oss som jobbar inom småbarnspedagogiken i Lovisa, är det viktigaste att vår verksamhet utgår från tanken om **barnet** i centrum. Vi ser varje barn som unikt och kompetent. Vi uppmuntrar och stimulerar barn att vara delaktiga, ta eget ansvar, lära av varandras olikheter och träna sig i hur vi bemöter varandra. Vi har en stark värdegrund och vilja att utveckla verksamhetskulturen och lärmiljöerna inom småbarnspedagogiken till att motsvara barnens behov. I samband med arbetet med planen, ville vi ta reda på vad barnen själva har att säga om vad som är viktigt inom småbarnspedagogiken. Hurdana önskemål har de? Hur upplever de sin tillvaro på dagis etc. På sista sidan av det här dokumentet, presenterar vi barnens vanligaste svar enkelt i en bild. För att få barnens röst med i det fortsatta arbetet med planeringen av verksamheten, kommer vi att återkomma till svaren många gånger i framtiden.

Lekens betydelse har varit ett återkommande diskussionstema då olika arbetsgrupper träffats. Även om barnet inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan som ett sätt att vara och leva, så lär sig barnet genom leken. Vi har funderat mycket på frågor kring hur vi på bästa vis tryggar förutsättningarna för lek.

Barnen behöver **närvarande pedagoger**. En närvarande pedagog är med barnen, bland barnen eller strax brevid. En närvarande pedagog lyssnar och är intresserad av barnen och vad de har att säga. En närvarande pedagog vågar utmana sina egna övertygelser och sätta sig in i barnets tankevärld.

Vikten av **samarbete** är något som uppmärksammas genomgående i arbetet med planen. Barnens vårdnadshavare utgör givetvis småbarnspedagogikens viktigaste samarbetsparter och vår målsättning är och bör vara att skapa ett förtroendefullt och ömsesidigt samarbete med de personer som har huvudansvaret för barnens fostran. Lokala myndigheter som sköter uppgifter inom undervisningen och social- och hälsovården är alla viktiga samarbetsparter. För att säkra kontinuiteten för barnets växande och lärande som en helhet, lägger vi stor vikt vid samarbetet med förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen i arbetet.

1.1 Grunderna för planen för småbarnspedagogik

Grunderna för planen för småbarnspedagogik är en nationell föreskrift som utfärdats av Utbildningsstyrelsen enligt lagen om småbarnspedagogik. Värdegrunden i grunderna för planen för småbarnspedagogik baserar sig på de allmänna principerna i FN:s konvention om barnets rättigheter.

Med småbarnspedagogik avses en systematisk och målinriktad helhet som består av fostran, undervisning och vård, i vilken i synnerhet pedagogiken betonas. I grunderna för planen för småbarnspedagogik definieras småbarnspedagogikens centrala mål och innehåll, samarbetet mellan anordnaren av småbarnspedagogik och barnens vårdnadshavare, det mångprofessionella samarbetet samt innehållet i barnets plan för småbarnspedagogik.

Avsikten med den nationella styrningen av småbarnspedagogiken är att skapa likvärdiga förutsättningar för en helhetsmässig uppväxt, utveckling och lärande för de barn som deltar i småbarnspedagogiken. Grunderna för planen för småbarnspedagogik är med andra ord, juridiskt bindande för anordnarna av småbarnspedagogik.

Lovisa stads plan, har utarbetats utgående från de nationella grunderna. Med planen vill vi precisera, styra, och utveckla småbarnspedagogiken i Lovisa. Lovisa stads plan för småbarnspedagogik har utarbetats så att den gäller alla verksamhetsformer (daghem, familjedagvård och övrig småbarnspedagogik). Planen för småbarnspedagogik gäller också privat gruppfamiljedaghemverksamhet och privat familjedagvård som övervakas av kommunen.

Planen för småbarnspedagogik har utarbetats med hänsyn till Lovisa stads strategi och de övriga planer som utarbetats i Lovisa:

- förskoleundervisningens läroplan
- läroplanen för den grundläggande utbildningen
- eventuell läroplan för den undervisning som förbereder för den grundläggande utbildningen
- välfärdsplan för barn och unga enligt barnskyddslagen
- program för integrationsfrämjande
- bildningscentralens utvecklingsplan
- antimobbningsplan
- plan för likabehandling

1.2 Barnets plan för småbarnspedagogik

Enligt lagen om småbarnspedagogik, har ett barn som deltar i småbarnspedagogisk verksamhet, rätt till systematisk och målinriktad fostran, undervisning och vård. För att uppfylla detta, utarbetas för varje barn på ett daghem eller i familjedagvård, en plan för småbarnspedagogik. Barnets plan för småbarnspedagogik utgår från barnets behov och barnets bästa. Personalen utarbetar i samarbete med vårdnadshavaren barnets plan för småbarnspedagogik då barnet börjar på daghem eller i familjedagvård. Barnets åsikt och önskemål klarläggs och beaktas i planen. Personalen har ansvar för att hitta lämpliga sätt att klarlägga barnets perspektiv. De mål som anges i planen ska gälla den pedagogiska verksamheten och utvecklandet av lärmiljöerna.

Barntädgårdsläraren ansvarar för att planen för småbarnspedagogik utarbetas och utvärderas. Barntädgårdslärarens sakkunskap anlitas då en plan utarbetas för ett barn i familjedagvård.

Sakkunniga och andra parter som stödjer barnets utveckling och lärande deltar vid behov i utarbetandet av planen.

I planen beskrivs barnets kunnande, styrkor, intresseområden och individuella behov. Det är viktigt att vårdnadshavarens och personalens iakttagelser och uppfattningar om barnets utveckling och lärande samt förmåga att fungera i grupp överensstämmer med det som anges i barnets plan för småbarnspedagogik. Pedagogisk dokumentation användas då planen utarbetas. Planen beaktar också barnets språkliga, kulturella och åskådningsmässiga bakgrund.

I barnets plan för småbarnspedagogik anges barnets eventuella stöd för utveckling och lärande och hur stödet ska genomföras. Om barnet har en långvarig sjukdom som kräver läkemedelsbehandling på daghemmet eller i familjedagvården gör man upp en plan för läkemedelsbehandling, som en del av barnets plan för småbarnspedagogik.

Genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas och planen ses över minst två gånger om året. Planen granskas dock alltid då barnets behov kräver det. Initiativet till att granska planen kan komma från personalen eller någon annan myndighet som man samarbetat med ellervårdnadshavaren i frågor som gäller barnet. Då barnets plan för småbarnspedagogik utvärderas ska fokus särskilt läggas på hur verksamheten organiserats och hur pedagogiken genomförts.

I barnets plan för småbarnspedagogik anges följande:

- barnets styrkor när det gäller utveckling och lärande samt barnets intressen
- mål som stödjer barnets utveckling, lärande och välbefinnande, de åtgärder som behövs för att uppnå målen och en utvärdering av hur målen uppnåtts
- barnets eventuella behov av stöd
- en eventuell plan för läkemedelsbehandling
- barnens, personalens och vårdnadshavarnas gemensamma överenskommelser
- andra eventuella sakkunniga som varit med och utarbetat planen
- när planen har utarbetats, granskats och när den granskas nästa gång.

2. VÅRT UPPDRAG OCH ALLMÄNNA MÅL

Varje individ har olika förutsättningar för utveckling. I Lovisa vill vi medvetet arbeta för att möta alla barns olikheter och behov. Vi vill främja jämlikhet och likabehandling mellan barnen och förebygga marginalisering.

Barnen inom småbarnspedagogiken ska kunna växla mellan olika aktiviteter under dagen. Verksamheten ska ge utrymme för barnens egna planer, fantasi och kreativitet i lek och lärande såväl inomhus som utomhus. I planen för småbarnspedagogik betonas ett lärande som främjar barns förmåga till problemlösning, stimulerar dem att upptäcka innovativa möjligheter att skapa och möta förändring, samt att omsätta idéer i handling på ett kreativt sätt. Därför strävar vi till att ständigt utvärdera och utveckla lärmiljöerna för att kunna möta förutsättningarna för dagens barn.

Vårt mål är att de kunskaper och färdigheter som barnen tillägnar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten stärker deras delaktighet och aktiva deltagande i samhället. Vi vill också stöda vårdnadshavarna i det fostrande arbetet och möjliggöra att de kan delta i arbetslivet eller studier.

2.1 Förpliktelser som styr småbarnspedagogiken i Lovisa

Alla barn ska, oberoende av till exempel behov av stöd, handikapp eller kulturell bakgrund, ha möjlighet att delta i den gemensamma småbarnspedagogiska verksamheten.

Lärmiljön inom småbarnspedagogiken är utvecklande och främjar lärandet samt är hälsosam och trygg med hänsyn till barnets ålder och utveckling. Barn på daghem och i familjedagvård serveras fullvärdiga måltider. Måltiderna är ändamålsenligt ordnade och handledda. Småbarnspedagogiken är religiöst och partipolitiskt obunden. Småbarnspedagogiken får inte användas som kanal för kommersiell påverkan.

Inom småbarnspedagogiken iakttas bestämmelserna om personalens behörighetsvillkor. Vid anordnandet av småbarnspedagogik beaktas dessutom bestämmelserna om arbetarskydd och säkerhet samt om användning av personuppgifter och bestämmelserna om utredning av brottslig bakgrund hos personer som arbetar med barn. Inom småbarnspedagogiken arbetar man med att förebygga mobbning och ingripa vid mobbning. Säkerheten utvärderas regelbundet. Personalen inom småbarnspedagogiken omfattas också av bestämmelserna om att styra personer till att söka socialservice och att göra en barnskyddsanmälan.

2.2 Verksamhetsformer inom småbarnspedagogiken

I Lovisa ges småbarnspedagogik på daghem, i familjedagvård och i form av klubb- eller lekverksamhet. De olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik skiljer sig från varandra i fråga om lärmiljöer, resurser, personalens utbildning och behörighetsvillkor, personalstruktur, barngruppens storlek och relationstalet mellan barn och personal. Tillsammans med vårdnadshavaren diskuterar vi vilken verksamhetsform och vilken omfattning som gynnar barnet och svarar mot barnets behov. Vi ger rådgivning och handledning då familjen söker sig till de småbarnspedagogiska tjänsterna, men också när barnet och familjen redan omfattas av tjänsterna.

Av personalen i vård- och fostringsuppgifter på daghemmen är en tredjedel behöriga barntädgårdslärare, den övriga personalen ska ha behörighet i enlighet med lagen om behörighetsvillkoren för yrkesutbildad personal inom socialvården. Daghemmens mångprofessionella personal är en resurs för en kvalitativ småbarnspedagogik när allas kompetens, ansvarsområden, uppgifter och yrkesroller tas till vara på ett ändamålsenligt sätt. Lagen om småbarnspedagogik betonar vikten av pedagogik och barntädgårdslärarens pedagogiska ansvar. Barntädgårdsläraren har det övergripande ansvaret för att planera den pedagogiska verksamheten i barngruppen, för att genomföra verksamheten planenligt så att

målen uppnås samt för att utvärdera och utveckla verksamheten tillsammans med den övriga personalen.

Familjedagvård är småbarnspedagogisk verksamhet som genomförs i en liten grupp. I Lovisa ordnas familjedagvården i familjedagvårdarens hem och som gruppfamiljedagvård.

Treffis är en avgiftsfri tvåspråkig serviceform inom den öppna småbarnspedagogiken. Den riktar sig till familjer med barn under skolåldern. För att nå så många familjer som möjligt använder Treffis sig av olika informationskanaler, t.ex. stadens internetsidor, rådgivningen, tidningar och facebook. Treffis erbjuder familjer olika vardagliga aktiviteter i vilka föräldrarna kan delta med sina barn, t.ex. lekar, musikstunder, rörelse, pyssel och utfärder. Aktiviteterna tar plats både inom- och utomhus. Att verksamheten är "öppen" syftar på, att familjerna kan komma och gå enligt egen tidtabell inom ramen av verksamhetstiden.

Verksamhetsplatserna bestäms enligt efterfrågan och familjernas behov. Syftet med Treffis-verksamheten är att familjerna får stöd av varandra i vardagen. Målet är att öka familjernas välbefinnande och därmed också barnens välbefinnande.

2.3 Småbarnspedagogiken som en del av barnets växande och lärande

Småbarnspedagogiken är en central service för barn och familjer, som de flesta barn tar del av innan läroplikten börjar. Barnet har med sig sina tidigare erfarenheter, där kommunikationen och den emotionella anknytningen mellan barnet och vårdnadshavaren är av central betydelse. Personalens uppgift är att skapa en förtroendefull relation till barnet. Samarbetet mellan personalen och vårdnadshavarna skapar kontinuitet och trygghet i barnens liv. Ett ömsesidigt, öppet och respektfullt bemötande är viktigt då målen för den småbarnspedagogiska verksamheten görs upp utgående från det enskilda barnet. För att familjernas och personalens fostrande arbete ska bilda en meningsfull helhet för barnet är det viktigt med ett regelbundet samarbete.

Utgångspunkten för en pedagogisk verksamhet är att personalen inser vilken betydelse barndomen har och att personalen har insikt i barns växande, utveckling och lärande. Lika viktigt är det att personalen känner varje enskilt barn och beaktar barnets individuella utveckling.

Småbarnspedagogiken, förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen ska med tanke på barnets utveckling och lärande bilda en konsekvent och kontinuerlig helhet som lägger grunden för ett livslångt lärande. För att övergången mellan småbarnspedagogiken och förskolan ska bli så smidig som möjligt, behövs klara riktlinjer och strukturer för vem som gör vad och vem som förväntas ta ansvar för vad. Både barn och föräldrar ska känna sig trygga inför denna förändring, och få all information som behövs. Dessutom bör alla riktlinjer vara lika för alla förskolor och daghem inom kommunen, så att grunden för alla barn är lika.

I Lovisa har man skapat följande rutiner med tanke på övergången från småbarnspedagogiken till förskolan:

Bekantning

Barnen ska ges möjlighet att bekanta sig med förskolemiljön, minst två gånger innan förskoleåret inleds. Detta oberoende det geografiska avståndet mellan daghemmet och förskolan. Barntädgårdsläraren i 5-åringarnas grupp på daghemmet sköter kontakten och ansvarar för att bekantningstillfällena förverkligas. Förutom dessa tillfällen, ordnas det en bekantningsdag för barnen och föräldrarna. Inbjudan skickas då från förskolan till familjerna.

Överföringsmöten

Så kallade gruppöverföringsmöten ordnas under våren innan förskolestarten. Barntädgårdsläraren i 5-åringarnas grupp är sammankallare för överföringsmötet. Vid överföringen av information, används barnets plan för småbarnspedagogik och andra dokument som beskriver barnets utveckling och lärande och som har samlats in under den tid barnet har deltagit i den småbarnspedagogiska verksamheten. Vid överföringen av information följs gällande bestämmelser för sekretess.

När det gäller enskilda barn med behov av stöd ordnas mångprofessionella överföringsmöten, i vilka även föräldrarna deltar. Sammankallare för dessa möten är specialbarntädgårdsläraren. Övriga deltagare är, rektorn/skolföreståndaren, barnets barntädgårdslärare, specialläraren, förskoleläraren och eventuella terapeuter som arbetat med barnet.

Utvärdering av samarbete

De samarbetande parterna träffas årligen för att utvärdera samarbetet. Möjligheterna för utvecklingen av samarbete är direkt beroende av den tvåvägskommunikation som finns mellan småbarnspedagogen och förskolan. Det behövs ett utbyte av möjlig information, råd och erfarenheter för att upprätthålla målinriktade överenskommelser.

2.4 Synen på lärande

Barn börjar inte inom småbarnspedagogen i samma ålder och deltar på så sätt i den pedagogiska verksamheten under olika lång tid. Barns lärande sker inte bara inom småbarnspedagogen utan ständigt och jämt i alla situationer. Detta gör att de erfarenheter barnen erövrar inom småbarnspedagogen ska kopplas ihop och bilda en helhet med tidigare erfarenheter.

Småbarnspedagogen i Lovisa bygger på uppfattningen om barnet som en aktiv aktör, där barnets lärande främst skall handla om möjligheten att utveckla en bred social kompetens, en kommunikativ kompetens, förståelse för olika företeelser och en vilja att lära och tro på sig själv. Barn lär sig genom att uppleva sin omgivning med alla sinnen och arbetar hela tiden för att förstå och få grepp om sina upplevelser. Barn är nyfikna till sin natur och de vill lära sig nytt, repetera och upprepa. De iakttar och observerar och tar efter andras beteende. Barnen lär sig också genom att leka, röra på sig, utforska, utföra små uppgifter, uttrycka sig själv och genom skapande verksamhet.

Barn lär sig bäst då de mår bra och känner sig trygga. Positiva känsloupplevelser och kommunikation med andra främjar lärandet. Barngruppen och känslan av att ingå i en gemenskap är av central betydelse för barnets lärande och delaktighet. Barnen ska få handledning och stöd i sitt lärande. En målinriktad, lagom utmanande verksamhet som intresserar barnen inspirerar dem att lära sig mer. Varje barn ska få uppleva och känna glädje över att lyckas och lära sig.

Leken är betydelsefull för lärandet hos barn i småbarnsåldern. Leken motiverar och ger barnet glädje samtidigt som den bidrar till att barnet lär sig många nya färdigheter och tillägnar sig kunskap. I småbarnspedagogiken ska lekens egenvärde för barnet och lekens pedagogiska betydelse för barnets lärande samt för barnets helhetsmässiga utveckling och välbefinnande uppmärksammas.

2.5 Pedagogiskt inriktad helhet för fostran, undervisning och vård

Med pedagogik avses en planerad och målinriktad, professionellt ledd verksamhet, som grundar sig på tvärvetenskaplig kunskap, framför allt pedagogisk och småbarnspedagogisk kunskap, som genomförs av yrkesutbildad personal i syfte att säkerställa att barnen mår bra och lär sig. Pedagogiken synliggörs i verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt i den helhet som består av fostran, undervisning och vård. Betoningen på pedagogik inom hela den småbarnspedagogiska verksamheten förutsätter pedagogisk sakkunskap och att personalen har en gemensam syn på hur barns lärande och välbefinnande kan främjas på bästa sätt.

Småbarnspedagogiken genomförs i samspel mellan personalen, barnen och omgivningen, där fostran, undervisning och vård bildar en enhetlig helhet. Dessa tre dimensioner kan granskas som separata begrepp men i den praktiska verksamheten hänger de ihop. Detta gör det möjligt att utgå från ett helhetsperspektiv för att främja barnets växande, utveckling och lärande. Fostran, undervisning och vård betonas på olika sätt i verksamheten för barn i olika åldrar och i de olika verksamhetsformerna av småbarnspedagogik.

Fostran är verksamhet genom vilken kulturella värderingar, seder och normer förmedlas, formas och förnyas. Målet med fostran är att föra kulturarvet, viktiga värderingar och traditioner vidare till nästa generation. Barnen ska handledas att forma sina egna åsikter och förhålla sig kritiskt till rådande tanke- och handlingsmönster samt att handla etiskt hållbart. Fostransuppgiften är att medvetet handleda barnen att forma sina individuella identiteter så att de lär sig förstå hur deras handlingar påverkar andra människor och sin omgivning. Barnens utveckling ska stödjas så att de lär sig agera och använda sina kunskaper även till förmån för andra.

Undervisningen ska främja barnens lärande och hjälpa dem att bilda sig en uppfattning om sig själva, andra människor och den omgivande världen. I småbarnspedagogiken ska barnen inspireras och motiveras att lära sig nytt samt handledas att använda olika sätt att lära sig. Undervisningen ska stödja och utnyttja barnens naturliga nyfikenhet och lust att upptäcka. Barnens ökande kunskaper, intressen och styrkor samt barnens individuella behov av stöd ska beaktas i

undervisningen. Därutöver utgår undervisningen från målen för lärmiljöer, mångsidig kompetens och pedagogisk verksamhet.

Vård innebär att tillgodose fysiska grundbehov och emotionell omsorg om barnet. Målet är att barnet får känna sig uppskattat, förstått och får känna gemenskap med andra människor. Ömsesidiga och respektfulla relationer och positiv beröring och närhet utgör grunden för god vård och omsorg. Dagligen återkommande situationer, till exempel måltider, att klä på och av sig, vila och att sköta sin hygien, utgör en viktig del av barnets dag. Vårdsituationer inom småbarnspedagogiken är alltid samtidigt också fostran och undervisning, där barnen till exempel lär sig att kommunicera med andra, ta hand om sig själva, gestalta tid och tillägna sig goda vanor.

2.6 Mångsidig kompetens

Inom småbarnspedagogiken skapas en grund för barnens mångsidiga kompetens. Med mångsidig kompetens avses en helhet som består av kunskaper och färdigheter, värderingar, attityder och vilja. Kompetens innebär också förmåga att använda sina kunskaper och färdigheter och att agera på det sätt som situationen kräver. Barnens värderingar, attityder och vilja att agera påverkar barnens sätt att tillämpa sina kunskaper och färdigheter. Behovet av mångsidig kompetens uppstår ur de förändringar som sker i den omgivande världen. Att växa som människa, att studera och arbeta samt att fungera som samhällsmedborgare förutsätter både nu och i framtiden kompetenser som överskrider och förenar olika kunskaps- och färdighetsområden. Utvecklingen av mångsidig kompetens bidrar till att barnen växer som individer och som medlemmar i sin grupp. Utvecklingen av mångsidig kompetens börjar i den tidiga barndomen och fortgår hela livet. Målen för mångsidig kompetens löper som en röd tråd genom grunderna för planen för småbarnspedagogik till läroplansgrunderna för förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

En kvalitativ pedagogisk verksamhet stärker barnens mångsidiga kompetens. Utvecklingen av mångsidig kompetens påverkas av verksamhetskulturen, hur lärmiljöerna används och hur barnens välbefinnande och lärande stöds. Målen för mångsidig kompetens ska beaktas vid utvecklandet av verksamhetskulturen och lärmiljöerna samt inom fostran, undervisning och vård. Lärområdena som beskrivs i kapitel 4.5 ska främja barnens mångsidiga kompetens.

I grunderna för planen för småbarnspedagogik beskrivs fem delområden inom mångsidig kompetens som överlappar varandra:

- förmåga att tänka och lära sig
- kulturell och kommunikativ kompetens
- vardagskompetens
- multilitteracitet och digital kompetens
- förmåga att delta och påverka

Nedan ges en beskrivning av vad de olika delområdena inom mångsidig kompetens innebär. Därutöver definieras småbarnspedagogikens uppdrag för varje enskilt delområde.

Förmåga att tänka och lära sig

Småbarnspedagogiken ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjlighet att påverka sin situation. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas i kommunikation med andra människor och omgivningen. Den småbarnspedagogiska verksamheten ska lägga grunden för ett kreativt och kritiskt tänkande som är en förutsättning för att söka och strukturera information och skapa ny kunskap.

Det ska finnas utrymme för att förundras och göra upptäckter samt känna glädje i lärandet. I leken har barnen möjlighet att använda sin fantasi och sin kreativitet, tillsammans pröva sina idéer och utforska världen. Barnens förmåga att strukturera, benämna och beskriva omgivningen och dess fenomen ska stödjas enligt deras ålder och utveckling. Barnen ska uppmuntras att ställa frågor och ifrågasätta. Barnen och de vuxna glädjer sig över framgångar tillsammans och barnen lär sig att uppmuntra varandra. Barnen uppmuntras att vara ihärdiga och att inte låta sig nedslås av misslyckanden och att hitta lösningar i olika situationer. Barnen ska handledas att vara uppmärksamma också under längre tider. En tillräcklig fysisk aktivitet dagligen stödjer barnens förmåga att tänka och lära sig. Den pedagogiska dokumentationen av verksamheten (kapitel 4.2) och gemensamma reflektioner hjälper barnen att iaktta sitt lärande och känna igen sina styrkor. På så sätt stärks barnens tilltro till sina egna förmågor.

Kulturell och kommunikativ kompetens

Barnen växer i en värld som kännetecknas av kulturell, språklig och åskådningsmässig mångfald, vilket ger de sociala färdigheterna, kommunikationsfärdigheterna och den kulturella kompetensen ökad betydelse. Kulturell och kommunikativ kompetens kännetecknas av förmåga att lyssna, identifiera och förstå olika synsätt samt förmåga att reflektera över sina egna värderingar och attityder. Att kunna kommunicera, uttrycka sig och förstå andra har stor betydelse för människans identitet, funktionsförmåga och välbefinnande. En fungerande kommunikation med människor som har en annan kulturell och åskådningsmässig bakgrund förutsätter att man förstår och uppskattar sin egen och andras kulturella och åskådningsmässiga bakgrund. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att främja barnens kulturella och kommunikativa kompetens.

Barnen ska uppmuntras att bekanta sig med andra människor, språk och kulturer. Personalens sätt att bemöta olika människor på ett positivt sätt och deras positiva inställning till en mångfald av språk, kulturer och åskådningar fungerar som modell för barnen. Personalen ska handleda barnen att vara vänliga och att uppföra sig väl mot andra. En verksamhet som baserar sig på samarbete skapar möjligheter att öva sig i att kommunicera och uttrycka sig i olika situationer och med olika människor. Personalen ska tillsammans med barnen öva att sätta sig in i andras situationer, lära sig att granska företeelser ur olika perspektiv samt att lösa konfliktsituationer på ett konstruktivt sätt.

På så sätt stärks barnens sociala färdigheter. Barnen ska få stöd i att forma sina kulturella identiteter. De upplevelser av och kunskaper om kulturarvet som barnet får i småbarnspedagogiken stärker barnets förmåga att tillägna sig, använda och förändra kulturen. Till exempel lekar, måltider och fester ger goda möjligheter att dela erfarenheter om olika traditioner och vanor. Barnen ska stödjas i att utveckla en positiv inställning till mångfald.

Vardagskompetens

Alla behöver kunna ta hand om sig själva, värna om sin hälsa och trygghet. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stärka färdigheter som hör samman med barnens välbefinnande, säkerhet och trygghet samt att handleda dem att göra val som överensstämmer med en hållbar livsstil. Småbarnspedagogiken ska också stödja barnen att förhålla sig positivt till framtiden.

Barnen ska stödjas att gradvis bli mera självständiga. Barnen ska få hjälp och de ska uppmuntras att be om hjälp vid behov. Barnen ska få träna olika färdigheter, till exempel att klä på sig, äta och sköta sin personliga hygien och ta hand om sina egna saker. Barnen ska vägledas att handla ansvarsfullt och tryggt i lärmiljöerna samt i naturen och i trafiken. Personalen ska tillsammans med barnen diskutera frågor som främjar deras välbefinnande, till exempel betydelsen av vila, kost, fysisk aktivitet och psykisk hälsa. Barnen ska få hjälp i att uttrycka och reglera sina känslor. Barnens emotionella färdigheter stärks när barnen får lära sig att upptäcka, förstå och sätta ord på känslor. Barnen ska också få handledning i att respektera sin egen och andras kroppsliga integritet.

Multilitteracitet och digital kompetens

Med kompetens i multilitteracitet avses, förmågan att tolka, producera och värdera olika teckenvärldar i olika medier och miljöer. Det är en central grundläggande färdighet som behövs för att förstå mångfalden av kulturella meddelanden och den omgivande världen samt för kommunikation. Multilitteracitet bygger på det vidgade textbegreppet, enligt vilket texter kan vara bland annat skriftliga, verbala, audiovisuella eller digitala. Multilitteracitet omfattar olika färdigheter, till exempel bildkunskap, numerisk läskunnighet, mediekunskap och grundläggande läsfärdighet. Multilitteracitet är nära kopplat till förmågan att tänka och lära sig. Personalen ska tillsammans med barnen namnge olika företeelser och föremål och lära sig olika begrepp. Barnen ska uppmuntras att undersöka, använda och producera meddelanden i olika miljöer, även digitala. För att utveckla multilitteracitet behöver barnen en vuxen förebild, en rik textmiljö, kultur producerad av barn och kulturella tjänster avsedda för barn.

Personalen ska tillsammans med barnen undersöka och observera informations- och kommunikationsteknikens (IKT) roll i vardagslivet och stifta bekantskap med olika digitala verktyg, applikationer och spel. Målet är att småbarnspedagogiken ska ta IKT ett steg vidare och låta barnen själva använda filmkamera, kamera och dator för att dokumentera och visa upp sin vardag, utifrån varje barns förutsättningar.

Hos en del väcker en ökad användning av IKT oro. Tänk om det går ut över lek, utevistelse och motorik? Men det finns ingen anledning till oro om verktygen används på ett genomtänkt sätt. Däremot finns det en stor pedagogisk potential. Digital dokumentation ska användas i samband med att barnen leker, undersöker, rör på sig samt upplever och producerar konst. Då barnen ges möjligheter att göra olika försök och att producera innehåll, självständigt och tillsammans med andra barn, med hjälp av digitala verktyg främjas deras kreativa tänkande, samarbetsförmåga och läsfärdighet. Personalen ska handleda barnen i att använda digitala verktyg på ett mångsidigt och tryggt sätt.

I den pågående utvecklingen av småbarnspedagogiken i Lovisa, är det viktigt att barnen får tillgång till de digitala verktyg som stöttar småbarnspedagogikens läroprocesser. Det är också viktigt att personal som arbetar i vår verksamhet är väl insatt i och känner trygghet med användandet av digitala verktyg. Gruppernas verksamhetsplaner, ska ligga som grund för hur redskapen pedagogiskt ska användas.

Förmåga att delta och påverka

Förmåga att delta och påverka på ett aktivt och ansvarsfullt sätt lägger grunden för en demokratisk och hållbar framtid. Det förutsätter att individen har förmåga och vilja att delta i den gemensamma verksamheten och litar på sina möjligheter att påverka. Till barnens rättigheter hör att bli hörda och att vara delaktiga i frågor som påverkar deras liv. Inom småbarnspedagogiken respekterar man dessa centrala demokratiska principer. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja barnens växande förmåga att delta och påverka samt att uppmuntra barnen att ta egna initiativ.

Att bemöta barnen med respekt, ta hänsyn till deras tankar och bemöta deras initiativ stärker barnens förmåga att delta och påverka. Barnen ska planera, genomföra och utvärdera verksamheten tillsammans med personalen. Barnen lär sig då samtidigt att kommunicera och att förstå betydelsen av gemensamma regler, överenskommelser och tillit. Personalen ska se till att varje barn har möjlighet att delta och påverka. Genom att delta och påverka utvecklas barnens uppfattning om sig själva, deras självförtroende ökar och deras sociala färdigheter utvecklas.

3. VERKSAMHETSKULTUREN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

I Lovisa strävar vi till att kontinuerligt utveckla och utvärdera verksamhetskulturen inom småbarnspedagogiken.

Verksamhetskulturen är en helhet som omfattar bland annat:

- värderingar och principer
- tolkning av de normer och mål som styr arbetet
- lärmiljöer och arbetssätt

- olika former av samarbete
- kommunikationen och atmosfären
- personalens kompetens, professionalism och utvecklingsinriktat arbetssätt
- ledningsstruktur och -praxis
- organisering, planering, genomförande och utvärdering av verksamheten.

Inom småbarnspedagogiken ska alla arbetssätt stödja barnets utveckling och lärande och kunna motiveras pedagogiskt. Det är viktigt att personalen är medveten om att deras sätt att agera och kommunicera överförs som en modell till barnen. På så sätt tillägnar sig barnen gemenskapens värderingar, attityder och vanor.

Verksamhetskulturen påverkar kvaliteten i den småbarnspedagogiska verksamheten. Den har stor betydelse för hur småbarnspedagogiken genomförs och för hur målen uppnås. En verksamhetskultur som stödjer målen för det småbarnspedagogiska arbetet skapar gynnsamma förhållanden för barnens utveckling, lärande, delaktighet, trygghet, välbefinnande och en hållbar livsstil.

Pedagogiskt ledarskap är en viktig förutsättning för att utveckla verksamhetskulturen. Det pedagogiska ledarskapet innebär att leda, utvärdera och utveckla småbarnspedagogiken på ett målinriktat och systematiskt sätt. Det omfattar alla sådana åtgärder som ger personalen förutsättningar för goda arbetsförhållanden, förutsättningar att utveckla och utnyttja sin yrkeskompetens och sin utbildning och att genomföra pedagogisk verksamhet.

En lärande gemenskap är kärnan i verksamhetskulturen

Småbarnspedagogiken bildar en gemenskap, där barnen och personalen lär sig med och av varandra. I en lärande gemenskap finns det rum för olika åsikter och känslor. Inom gemenskapen ska man uppmuntras till att experimentera, försöka och anstränga sig men det ska även vara tillåtet att göra misstag. Att göra tillsammans och uppleva delaktighet stärker gemenskapen.

Personalen ska uppmuntras till självvärdering och till att dela kunskap och kompetens och samtidigt utvecklas professionellt. Reflektion över gemensamt överenskomna mål och uppgifter, regelbunden utvärdering av det egna arbetet samt respons av vårdnadshavarna och andra samarbetspartner främjar lärandet i gemenskapen.

En gemenskap som uppmuntrar till lek och kommunikation

En verksamhetskultur som uppmuntrar till lek bekräftar lekens betydelse för barnets välbefinnande och lärande. Personalen ska lägga märke till faktorer som begränsar leken och utveckla arbetssätt och lärmiljöer som främjar lek. Barnen och personalen ska ha möjlighet att uppleva glädjen i att göra och leka tillsammans. Alla i gemenskapen ska uppmuntras att använda

sin uppfinningsrikedom, uttrycksförmåga, fantasi och kreativitet. Leken ska få synas och höras. Barnen ska ges tid, rum och ro att hitta på lekar, experimentera och uppleva. Lekande barn och vuxna ska ges lekro. Personalen ska stödja barnen att utveckla kamratrelationer och värna om vänskap. I en trygg gemenskap tar man itu med konflikter och man lär sig att lösa dem konstruktivt.

Delaktighet, likabehandling och jämställdhet

En inkluderande verksamhetskultur ska främja delaktighet, likabehandling och jämställdhet i all verksamhet. Genom delaktighet utvecklar barnen förståelse för gemenskapen, rättigheter, ansvar och konsekvenser av val. Sensitivt bemötande och en känsla av att bli sedd och hörd på ett positivt sätt stärker barnens delaktighet. Varje medlem i personalen är en viktig del av den fostrande gemenskapen.

Det är viktigt att fundera över hur attityder i anslutning till exempelvis språk, etnicitet, åskådning, handikapp, kön och dess mångfald återspeglas i tal, gester, handlingar och tillvägagångssätt och att kommunikationssätt, språkbruk och handlingsmönster som utgår från stereotypa antaganden överförs till barnen. Småbarnspedagogiken ska vara genussensitiv. Personalen ska uppmuntra barnen att göra val oberoende av könsbundna eller andra personrelaterade stereotypa rollmönster och förväntningar. Personalen ska lägga märke till om det förekommer ojämlikt bemötande bland barnen och ingripa på ett finkänsligt och konsekvent sätt. Positiv och uppmuntrande kommunikation stödjer utvecklingen av barnets identitet och självkänsla.

Kulturell mångfald och språkmedvetenhet

Småbarnspedagogiken är en del av ett kulturellt föränderligt samhälle. Kulturell mångfald ska ses som en resurs. Rätten till det egna språket, den egna kulturen, religionen och åskådningen är grundläggande rättigheter. Landets kulturarv och nationalspråk samt den egna gemenskapens och omgivningens kulturella, språkliga och åskådningsmässiga mångfald ska tas till vara och värdesättas inom småbarnspedagogiken. Det förutsätter att personalen har kunskap om andra kulturer och olika åskådningar samt förmåga att förstå och se företeelser ur olika perspektiv och sätta sig in i andra människors situation. Man ska diskutera olika tanke- och handlingsmönster på ett konstruktivt sätt och även tillsammans skapa nya tillvägagångssätt. Samtidigt främjas en kulturellt hållbar utveckling.

I en språkmedveten småbarnspedagogik är man medveten om att språken är närvarande – hela tiden och överallt. Personalen förstår språkets centrala betydelse för barnens utveckling och lärande, för kommunikation och samarbete samt för identitetsskapande och delaktighet i samhället. Att synliggöra flerspråkigheten stödjer barnens utveckling i en kulturellt mångskiftande värld. Alla i personalen ska vara medvetna om att de är språkliga modeller för barnen och de ska fästa uppmärksamhet vid sitt eget språkbruk. Personalen ska uppmuntra barnen att använda språk

på ett mångsidigt sätt. Barnens språkliga färdigheter ska beaktas och de ska ges tid och möjligheter att uttrycka sig i språkligt varierande situationer.

Välbefinnande, trygghet och en hållbar livsstil

En hälsosam, trygg och fysiskt aktiv livsstil värdesätts inom småbarnspedagogiken. Man ska röra på sig både inomhus och utomhus på många olika sätt samt undvika långvarigt stillasittande. Barnens välbefinnande främjas genom att de under dagen ges möjlighet att vila och ta det lugnt samt genom att de erbjuds en mångsidig, hälsosam och tillräcklig kost.

Inom småbarnspedagogiken vill vi värna om hela gemenskapens fysiska, psykiska och sociala trygghet. Barnet har rätt att få tröst då barnet behöver det. Mobbning, våld eller trakasserier tillåts inte. Personalen ska känna igen mobbning, ingripa vid mobbning och förebygga mobbning medvetet och systematiskt. Personalen ska tillsammans med barnen lära sig att upptäcka och lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. I fall av trakasserier, mobbning eller våld diskuterar personalen med barnens vårdnadshavare och söker lösningar tillsammans. Till främjandet av säkerhet hör också säkerhetsfostran samt att systematiskt förebygga och följa upp olyckor och ta hand om lokaler och redskap. För att främja säkerheten inom småbarnspedagogiken förutsätts ett fungerande och ansvarsfullt ledarskap samt att personalen behärskar säkerhetsaspekterna.

Småbarnspedagogiken har en viktig roll och goda möjligheter till att kunna arbeta för en hållbar livsstil. På olika plan kan vi arbeta med ekologiska, sociala/kulturella och i ekonomiska frågor tillsammans med barnen, personalen och föräldrarna. En nyckelfaktor i arbetet med en hållbar livsstil är att ta tillvara på barns frågor. Genom att göra det får man ett aktivt och engagerat barn. Barn får då möjlighet att utveckla sin förmåga att reflektera över vilka miljömässiga och sociala konsekvenser vårt sätt att leva kan leda till. Vardagliga val och aktiviteter i den pedagogiska verksamheten ska avspegla ett ansvarsfullt förhållningssätt till naturen och omgivningen. Gemensam användning av redskap och lokaler, måttlighet, sparsamhet samt att reparera och återvinna saker ska främjas inom småbarnspedagogiken.

3.1 Lärmiljöer inom småbarnspedagogiken

Inom småbarnspedagogiken är syftet att säkerställa en lärmiljö som är utvecklande, som främjar lärande och som är hälsosam och trygg. Med lärmiljöer avses lokaler, platser, gemenskaper, metoder, redskap och tillbehör som stödjer barnens utveckling, lärande och kommunikation.

Lärmiljöerna ska planeras och utformas tillsammans med barnen. De ska stödja barnens naturliga nyfikenhet och vilja att lära sig. De ska locka barnen till fysisk aktivitet, till att leka, undersöka samt uppleva och uttrycka konst. Barnen ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och med hela kroppen. Lärmiljöerna ska erbjuda barnen olika möjligheter till meningsfull sysselsättning, mångsidiga och fartfyllda fysiska aktiviteter, lekar och spel men också till vila samt lugn och ro. Barnens idéer, lekar samt deras alster och verk ska synas i lärmiljöerna. Arbeta i

pedagogiskt ändamålsenliga grupper av olika storlekar, främjar barnens och personalens koncentration och en barncentrerad verksamhet.

Även naturen, gården, lekparken och den övriga byggda miljön utgör lärmiljöer för den småbarnspedagogiska verksamheten. Dessa miljöer erbjuder upplevelser, material och mångsidiga möjligheter att leka och undersöka. De ska utnyttjas som platser för fysisk aktivitet, naturupplevelser och lärande.

Barnen ska få använda mångsidiga och säkra lekredskap och övriga redskap i tillräcklig omfattning. Redskapen ska vid behov anpassas till barnens individuella behov av stöd. Informations- och kommunikationstekniken är en del av en mångsidig och inkluderande lärmiljö för barnet. Digitala verktyg ska användas på ett ändamålsenligt sätt inom småbarnspedagogiken.

Samarbete med andra aktörer och besök på exempelvis bibliotek, museer, kulturarvsplatser, teatrar och vårdnadshavarnas arbetsplatser berikar barnens lärmiljöer. Planeringen av lärmiljöer erbjuder också en naturlig möjlighet till samarbete mellan personalen och vårdnadshavarna.

3.2 Samarbete inom småbarnspedagogiken

Genom samarbete ska man stödja den småbarnspedagogiska verksamheten så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin egen utveckling och sina egna behov. Vi ansvarar för att samarbetet är systematiskt och för att samarbetet vid behov är mångprofessionellt.

Samarbete med vårdnadshavarna

Samarbetet med vårdnadshavarna spelar en viktig roll inom småbarnspedagogiken. Målet med samarbetet är att vårdnadshavarna och personalen ska förbinda sig till att tillsammans främja att barnen växer, utvecklas och lär sig på ett sunt och tryggt sätt. Samarbetet när det gäller det fostrande arbetet ska bygga på förtroende, jämlik kommunikation och ömsesidig respekt.

När det gäller det fostrande arbetet ska värderingar, mål och ansvar diskuteras såväl inom personalen som med vårdnadshavarna. Samarbetet ska vara ömsesidigt och av personalen förutsätts initiativtagande och aktivitet. I samarbetet ska familjernas mångfald, barnens individuella behov samt frågor som gäller vårdnad och föräldraskap beaktas. Vid behov ska en tolk användas under diskussionerna för att säkerställa att alla parter blir förstärkta.

Samarbetet kan ha olika syften och se olika ut under barnets tid inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Det är viktigt att personalen och vårdnadshavarna utbyter information om barnens dagliga upplevelser. Det är också viktigt med uppmuntrande meddelanden som beskriver barnets utveckling och lärande i positiva ordalag. Vårdnadshavarens och personalens iakttagelser av och diskussioner om barnets dag skapar förutsättningarna för att trygga barnets välbefinnande som helhet.

Tidigt familjestöd

Barn reagerar individuellt vid starten. Det är många saker som inverkar på hur barnet anpassar sig till den småbarnspedagogiska verksamheten; t.ex. ålder, tidigare vårderfarenheter och separationer, syskons vårdarrangemang, vårddagens längd, barnets temperament, familjens helhetssituation, föräldrarnas tillit till personalen, arrangemangen i början o.s.v.

För att på bästa sätt kunna bemöta barnet och ge det förutsättningar för en trygg och trivsamt start, arbetar småbarnspedagogen i Lovisa utifrån en särskild modell. Modellen grundar sig på god praxis från såväl småbarnspedagogen som forskningen. Vi satsar på följande delområden:

Egenvårdarmodellen

En egenvårdare utses för varje barn. Vårdarens primära uppgift är att finnas på plats under barnets första dagar, följa med barnets sinnesstämningar, notera om någonting oroar barnet och trösta det tills det känns bättre igen.

Hembesök

Hembesöket ger vårdnadshavarna en unik möjlighet att få berätta om sitt barn. För egenvårdaren erbjuder det värdefull information, men också en oersättlig möjlighet att börja bygga en tillitsfull relation till barnet och vårdnadshavarna. Under hembesöket skriver egenvårdaren ner det centrala som framkommit under diskussionen. Det är av avgörande betydelse att hela teamet på daghemmet har tillgång till sådan information som är väsentlig för barnets välbefinnande, också under sådana dagar och stunder då egenvårdaren inte är på plats. I hembesöket deltar egenvårdaren och daghemsföreståndaren. Föreståndaren kan berätta om olika alternativa vårdformer och svara på frågor om avgifter etc. Vid behov kan specialbarntädgårdsläraren fungera som arbetspar åt egenvårdaren.

”Mjuklandning”

Under mjuklandningen bekantar barnet sig med daghemmet tillsammans med vårdnadshavarna. Mjuklandningen kan variera i längd från en till två veckor. Längden på mjuklandningen besluts under hembesöket utgående från barnets behov och personlighet. Mjuklandningen är i första hand till för att barnet ska börja känna sig tryggt i daghemmet och öva sig på att vara ifrån föräldrarna. Mjuklandningen är dock också till för vårdnadshavarna, som får lära känna daghemmets dagliga rutiner och verksamhetsformer.

Mångprofessionellt samarbete

Syftet med det sektorövergripande mångprofessionella samarbetet är att försäkra sig om att den småbarnspedagogiska verksamheten vid verksamhetsenheterna motsvarar barnens behov.

Inom småbarnspedagogiken i Lovisa samarbetar vi främst med rådgivningspersonalen, men också med barnskyddet samt med andra aktörer inom hälsovården och socialvården. Vikten av samarbetet ökar om någon av dessa aktörer känner oro för barnets utveckling eller välbefinnande samt när barnets stöd planeras och ordnas. I den omfattande hälsoundersökningen ingår, med vårdnadshavarens skriftliga samtycke, personalens bedömning av hur ett barn under skolåldern klarar sig i den småbarnspedagogiska verksamheten. Personalens bedömning är en viktig del av bedömningen av barnets helhetsmässiga växande, utveckling och välbefinnande och vid tidig identifiering av barnets behov av stöd i ett mångprofessionellt samarbete.

Samarbete med instanser som ansvarar för undervisning, idrott, bibliotek och kultur och med andra aktörer i närmiljön gör lärmiljöerna mångsidigare och stödjer verksamhetens mål. Andra samarbetspartner inom småbarnspedagogiken är till exempel organisationer, församlingar, polisen samt kost- och städservice.

4. PLANERING OCH GENOMFÖRANDE AV DEN PEDAGOGISKA VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

4.1 Gruppernas verksamhetsplaner

Alla barngrupper ska arbeta för att uppnå målen i planen för småbarnspedagogik. Arbetssätten kan dock variera från barngrupp till en annan. Mål och riktlinjer för den pedagogiska verksamheten, dvs. hur barnens lärande, välbefinnande och mångsidiga kompetens ska främjas, ska därför preciseras i barngruppernas egna verksamhetsplaner. Verksamhetsplanerna utformas utifrån barnens behov och intressen. Barnens spontana verksamhet, personalens och barnens gemensamma idéer till verksamhet och verksamhet som planerats av personalen ska komplettera varandra. Verksamhetsplanerna utarbetas när barngruppen är bekant för personalen, och uppdateras efter behov. Verksamheten ska följas upp kontinuerligt. I slutet av verksamhetsåret (juni) utvärderas måluppfyllelsen.

4.2 Pedagogisk dokumentation

I grunderna för planen för småbarnspedagogik betonas vikten av dokumentation. Dokumentation med syfte att synliggöra den pedagogiska verksamheten, men också som ett verktyg för lärande. Det handlar om att dokumentera det som händer mellan barn, vuxna och miljön i verksamheten, till exempel med hjälp av kamera och film eller penna och papper. När barnet får ta del av dokumentationen kan barnet se sitt eget lärande.

I Lovisa använder vi oss av **Portfolio** – metoden. Portfolio används inom småbarnspedagogiken för att följa barns utveckling och lärande. En portfolio utgörs av en ordnad samling av barnets arbeten. Portfolion kan innehålla teckningar, foton då barnet utför olika aktiviteter med tillhörande dialog och kommentarer om vad barnet upplever, tänker och känner. Portfolion gör det möjligt för pedagogerna, barnen och föräldrarna att få en inblick i vad man gör i verksamheten. En portfolio är inte den andra lik, varken till utseende eller innehåll. En portfolio kan till exempel vara en pärm, en kartong eller en digitalportfolio där barnet har en egen mapp på hårddisken. Allt bör inte tas med i en portfolio utan material som visar på barns utveckling och lärande är att prioritera. Det som skiljer portfolion från en vanlig samlingspärm är att det finns en tydlig struktur och ett medvetet samlande.

Portfolion tillhör barnet och det är barnet som väljer ut och samlar in alster till sin portfolio. De yngre barnen får hjälp med att välja ut materialet, samt med att samtala och reflektera kring innehållet.

Mångsidiga arbetssätt

Barn lär sig naturligt genom aktiverande arbetssätt som främjar kreativitet och delaktighet. Exempel på detta är spontan och ledd lek, utforskande, fysisk aktivitet och att uppleva och uttrycka konst. Också informations- och kommunikationsteknik ska utnyttjas i verksamheten. Arbetssätten ska vara mångsidiga och de ska vara både verktyg och föremål för lärandet. Därför är det viktigt att personalen handleder barnen att pröva och använda olika arbetssätt både i mindre och större grupper och självständigt. Barnen ska uppmuntras att fråga och fundera samt att dra slutsatser och lösa problem tillsammans.

Personalen förutsätts ha yrkeskompetens och sensitivitet att uppfatta pedagogiska möjligheter i olika situationer. Det innebär bland annat förmåga att lägga märke till barnens initiativ och känslotillstånd samt att förändra och anpassa sitt agerande enligt det. Yngre barns initiativ är ofta kroppsliga och non-verbala, vilket förutsätter sensitiv närvaro av personalen och en god kännedom om barnen för att personalen ska kunna förstå och bemöta barnens initiativ.

Barnen ska delta i planeringen och valet av arbetssätt enligt sina förutsättningar. De ska ha möjlighet att utforska världen med alla sina sinnen och hela kroppen och att pröva olika arbetssätt. En variation av arbetssätt ger barn i olika åldrar och barn som lär sig på olika sätt möjlighet att uppleva att de lyckas. Mångsidiga arbetssätt förutsätter mångsidiga lärmiljöer. Personalens och barnens kompetens ska tas till vara då man använder sig av olika arbetssätt och då man tillsammans prövar och utvecklar nya arbetssätt.

4.3 Leken som grund för utveckling, lärande och välbefinnande

Leken är central inom den småbarnspedagogiska verksamheten. Småbarnspedagogiken har som uppdrag att erbjuda barnen möjligheter till olika slags lekar. Leken främjar barnets utveckling,

lärande och välbefinnande. Även om barnet självt inte upplever leken som ett verktyg för lärande, utan ett sätt att vara och leva samt gestalta världen, så lär sig barnet genom leken. Upplevelser som väcker barnens känslor, nyfikenhet och intresse stimulerar till lek.

För barnet är det leken i sig som är viktig. Leken ger barnen glädje och välbehag. I leken är barnen aktiva aktörer. De strukturerar och utforskar världen omkring sig, utvecklar sociala relationer och skapar mening utifrån sina erfarenheter. I leken bildar barnen sig en uppfattning om sig själva och andra människor. I leken härmar barnen, skapar nytt och modifierar vad de ser. Samtidigt gestaltar och testar de sina drömmar och önskningar. Med fantasins hjälp kan barnen pröva olika roller och idéer som annars inte skulle gå att förverkliga. I leken kan barnen bearbeta svåra upplevelser och tryggt pröva, försöka och göra misstag.

I leken förenas centrala element som främjar lärandet: entusiasm, att göra tillsammans och att utmana de egna färdigheterna. Leken utvecklas och tar sig olika former i takt med ökad erfarenhet av lek. Kommunikationen mellan personalen och barnen samt barnen emellan lägger grunden för barnens tanke- och språkutveckling och deras växande förmåga att leka. I leken iakttar, prövar och lär sig barnen gruppens regler. Då barnen leker i grupp lär de sig att reglera sina känslor och sin vilja samt att ta andra människors perspektiv i beaktande. Genom leken stärks gemenskapen och den positiva atmosfären.

Leken är ett centralt arbetssätt inom småbarnspedagogiken. I den pedagogiska verksamheten kan man kombinera till exempel drama, improvisation eller sagor för att utveckla lekens gång och bygga upp lekvärldar. Personalen ska inse vilken betydelse det har för barnens välbefinnande och lärande att de får koncentrera sig på att undersöka, uttrycka sig spontant och kreativt samt leka fartfyllda och aktiva rörelselekar. Olika situationer kan berikas genom lek. Ramsor, ordlekar, sånger och lekfull samvaro stärker en positiv atmosfär, vilket stödjer barnens lärande och välbefinnande.

Personalen ska trygga förutsättningarna för lek, handleda leken på ett lämpligt sätt och se till att alla barn har möjlighet att delta i gemensamma lekar utifrån sina förutsättningar och sin förmåga. Personalen ska systematiskt och målinriktat stödja barnens lek och handleda den antingen utanför leken eller genom att själv vara med i leken. Personalens fysiska och psykiska närvaro stödjer kommunikationen mellan barnen och förebygger konfliktsituationer.

Personalen ska även iaktta och dokumentera barnens lek. Genom att observera leken får personalen insikt i barnens tänkande och intressen, deras känslor och upplevelser. Observationerna ska användas för att planera och handleda leken och den övriga verksamheten. Personalen ska vara lyhörd, ha yrkeskompetens och ett genussensitivt förhållningssätt för att upptäcka barnens initiativ till lek och kunna bemöta dem på ett lämpligt sätt.

Långvarig lek kräver tid, utrymme, lugn och ro samt lämpliga lekredskap och material som är tillgängliga för barnen. Lärmiljöerna ska anpassas efter leken, eftersom leken inte nödvändigtvis håller sig inom det anvisade området.

Kännedom om barnkultur och medier riktade till barn hjälper personalen att förstå barnens lekar. Även olika spel och digitala verktyg erbjuder många slags möjligheter för barnens lek. I en lärmiljö

som uppmuntrar till lek lär sig även den vuxna. Personalen ska diskutera lekens betydelse och iakttagelser i anknytning till barnens lekar med vårdnadshavarna. På detta sätt kan man främja att leken fortsätter hemma eller i den småbarnspedagogiska verksamheten.

4.4 Lärområden

Lärområdena beskriver den pedagogiska verksamhetens centrala mål och innehåll. Lärområdena styr hur personalen tillsammans med barnen ska planera och genomföra en mångsidig och helhetsskapande pedagogisk verksamhet. Barnen har rätt att få mångsidiga upplevelser inom de olika lärområdena. Lärområdena ska inte genomföras som separata helheter, utan deras teman ska kombineras och anpassas utgående från barnens intressen och kompetens.

Lärområdena är indelade i fem helheter i enlighet med grunderna för förskoleundervisningens läroplan nämligen:

- Språkens rika värld
- Mina många uttrycksformer
- Jag och vår gemenskap
- Jag utforskar min omgivning
- Jag växer, rör på mig och utvecklas.

En helhetsskapande pedagogisk verksamhet gör det möjligt att granska och undersöka olika företeelser och fenomen i ett brett perspektiv. Den centrala utgångspunkten för verksamheten är barnens frågor och intressen. Teman kan till exempel växa fram i samband med lekar, sagor, utflykter eller i spontana kommunikationssituationer mellan barnen och personalen samt i kommunikationen barnen emellan. Det sätt på vilket målen för lärområdena förverkligas varierar beroende på temat, situationen och hur barnen lär sig. Personalen ska se till att den pedagogiska verksamheten främjar utvecklingen och lärandet hos barn i olika åldrar.

Språkens rika värld

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att stödja utvecklingen av barnens **språkliga kunskaper och färdigheter** samt deras **språkliga identiteter**. Barnens intresse och nyfikenhet för språk, texter och kulturer ska stärkas. Då man stödjer språkutvecklingen utvecklas även barnets multilitteracitet. Språkutvecklingen har också samband med andra delområden inom mångsidig kompetens, bland annat kulturell och kommunikativ kompetens. När barnens språkliga färdigheter utvecklas ger det barnen nya möjligheter att påverka, delta och vara aktiva aktörer.

För barnen är språket både ett föremål och ett verktyg för lärandet. Med hjälp av sin språkliga uttrycksförmåga kan barnet hantera olika situationer och företeelser, kommunicera med andra, uttrycka sig och skaffa information. En mångsidig språkmiljö och samarbete med vårdnadshavarna

stödjer barnens språkliga utveckling. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen regelbundet få uppmuntrande respons på sin språkliga uttrycksförmåga och sina kommunikationsfärdigheter.

Barnen kan lära sig flera språk samtidigt, till exempel så att språken utvecklas och används på varierande sätt i olika sammanhang. Inom verksamheten ska man ta hänsyn till att barnen lever i olika språkliga miljöer. Språkbruket och sättet att kommunicera varierar mellan hemmen och i vissa hem talas det flera språk. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språklig och kulturell mångfald synliggöras i samarbete med vårdnadshavarna, vilket stödjer utvecklingen av barnens språkliga identiteter. Preciseringar gällande språk och kultur behandlas i kapitel 4.6.

Med tanke på språkinläringen är det viktigt att vara medveten om att barn i samma ålder kan befinna sig i olika skeden av språkutvecklingen inom olika delområden. **De språkliga identiteterna utvecklas** när barnen får stöd och handledning inom de centrala delområdena för språkliga kunskaper och färdigheter.

Med tanke på utvecklingen av **kommunikationsfärdigheter** är det viktigt att barnen upplever att de blir hörda och att deras initiativ blir bemötta. Det är centralt att personalen är sensitiv för och reagerar även på barnens non-verbala budskap. Utvecklingen av kommunikationsfärdigheter stöds genom att barnen uppmuntras att kommunicera med personalen och med varandra.

Genom en mångfald av språkliga modeller stödjer man barnens **språkförståelse**. Genom att systematiskt verbalisera och diskutera med barnen stöds utvecklingen av barnens ordförråd. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska språkbruket vara beskrivande och exakt. Barnets språkförståelse ska vid behov stödjas med hjälp av bilder, föremål och tecken.

Utvecklingen av barnens **muntliga språkfärdighet** ska följas upp och handledas. Barnen ska uppmuntras att tala i olika situationer både med vuxna och med varandra, vilket främjar förmågan att använda och förstå talat språk. Tillsammans med barnen ska man också iaktta tonfall och betoningar.

Den **språkliga uttrycksförmågan** ska stimuleras och barnen och personalen ska tillsammans fundera över användningen av språk i olika situationer. Syftet är att stärka förmågan att anpassa språket enligt situationen. Barnen ska få öva sig i att berätta, förklara och diskutera. När barnen får leva sig in i olika situationer, använda humor och lära sig goda vanor stärks deras språkliga uttrycksförmåga. Genom att barnen bekantar sig med olika typer av texter utvecklas den språkliga uttrycksförmågan och förmågan att skilja på talat och skrivet språk.

Barnens språkliga uttryck berikas då deras **verbala arbetsminne och ordförråd** utökas. Till personalens uppgift hör att medvetet stödja denna utveckling. För att stödja utvecklingen av det verbala arbetsminnet kan t.ex. ramsor och sånglekar användas. Att leka med språket, benämna och att använda beskrivande ord främjar utvecklingen av barnens verbala arbetsminne och ordförråd. En rofylld tid för diskussioner, läsning och berättelser ger barnen möjlighet att fundera över ords och texters betydelser och att lära sig nya begrepp i olika kontexter.

Att iaktta olika språk i närmiljön stödjer utvecklingen av barnens **språkliga medvetenhet**. Personalen ska väcka och öka barnens intresse för talat och skrivet språk och småningom också för att läsa och skriva. Genom att iaktta och undersöka språk styrs barnens uppmärksamhet från ordens betydelse till språkets former och strukturer, bland annat till ord, stavelser och ljud. Barnen ska uppmuntras att lekskriva och lekläsa.

I småbarnspedagogiken ska rika och varierande texter användas. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med barnlitteratur på ett mångsidigt sätt. Barnen ska få höra berättelser och de ska uppmuntras att hitta på egna berättelser. Barnens berättelser, ramsor och verbala budskap ska dokumenteras. För att stödja multilitteraciteten inom den småbarnspedagogiska verksamheten ska vid sidan om talat språk också bland annat visuella, auditiva och audiovisuella meddelanden och texter användas.

Mina många uttrycksformer

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att på ett målinriktat sätt stödja utvecklingen av barnens **musikaliska, visuella, verbala och kroppsliga uttrycksförmåga** och att låta barnen bekanta sig med kulturarvet och olika konstarter. Barn uttrycker sig ofta på ett helhetsbetonat sätt och kombinerar olika uttrycksformer på ett kreativt sätt. Att uppleva och uttrycka konst främjar barnens förutsättningar för lärande, deras sociala färdigheter, positiva självbild och förmåga att förstå och strukturera sin omvärld. Förmågan att tänka och lära sig utvecklas då barnen undersöker, tolkar och skapar mening genom att öva att uttrycka sig på olika sätt. Förmågan att fantisera och föreställa sig olika saker är central också då barnets etiska tänkande utvecklas. Att bekanta sig med kulturarvet, konst och olika uttrycksformer stärker barnens mångsidiga kompetenser också när det gäller delområdena multilitteracitet och förmåga att delta och påverka.

Kulturen är en viktig del av barnets identitet. Småbarnspedagogiken ska ge barnen möjligheter att se och uppleva konst och kultur på ett mångsidigt sätt. Upplevelser av konst och kultur stärker barnens förmåga att ta till sig, ta del av och skapa kultur. Samtidigt lär sig barnen att förstå konstens och kulturarvets betydelse och värde.

Genom att uttrycka sig på olika sätt upplever och gestaltar barnen världen på ett sätt som tilltalar och inspirerar dem. Konstnärliga uttrycksformer uppmuntrar barnen att synliggöra sina iakttagelser, känslor och kreativa tankar. Olika uttrycksformer ska utforskas med hjälp av olika sinnen, arbetssätt, lärmiljöer och genom att ta vara på kulturutbudet i närmiljön. Estetiska och inspirerande lärmiljöer, tillgång till mångsidiga redskap och material samt tillräcklig handledning har stor betydelse då barnen bekantar sig med olika uttrycksformer.

Konstfostran omfattar både spontan och på förhand planerad verksamhet. I skapande och lärande processer betonas att barnen ska få möjligheter att försöka och undersöka samt öva olika arbetsfaser och dokumentera dem. Varje barns individuella sätt att uttrycka sig ska stödjas och

barnens gemensamma kreativa processer ska ges tillräckligt med tid och utrymme. Att utnyttja personalens, barnens och samarbetspartnernas specialkompetens berikar konstfostran.

Inom småbarnspedagogiken är målet att utveckla barnens förmåga att **uttrycka sig musikaliskt** genom att ge barnen musikaliska upplevelser och stärka deras intresse och förhållande till musiken. Barnen ska uppmuntras att lyssna till och uppleva musik och att iaktta ljudmiljön. Barnens förmåga att uppfatta musik, ljudlängd, ljudnivå, ljudstyrka och klangfärger utvecklas genom lekfull musikalisk verksamhet. Man sjunger och säger ramsor tillsammans, prövar olika instrument, lyssnar till musik och rör sig till musik. Barnen ska få erfarenheter av grundrytm, ordrytm och av att använda kroppen som instrument. Barnen ska uppmuntras att använda sin fantasi och att uttrycka tankar och känslor som musiken väcker, till exempel i bilder eller genom att berätta och dansa. Barnen ska också få erfarenheter av att skapa musik tillsammans och öva inför mindre musikframföranden samt uppleva glädjen över att lyckas i ett framförande.

När det gäller den **visuella uttrycksförmågan** är målet att utveckla barnens förhållande till bildkonst, annan visuell kultur och kulturarvet. Barnen ska ges möjligheter att njuta av att skapa bilder och få estetiska upplevelser och erfarenheter av konst. Barnen ska träna sitt visuella tänkande och sin förmåga att iaktta och tolka bilder genom att uttrycka sig visuellt på flera olika sätt. Förmågan att skapa bilder utvecklas med hjälp av olika sinnen och genom att skapa samband med andra uttrycksformer. Barnen ska få pröva att skapa bilder på olika sätt och med olika verktyg och material, till exempel genom att måla, rita, bygga och skapa mediepresentationer. Tillsammans med barnen ska man iaktta och analysera bilder, konstverk, medieinnehåll och föremål som barnen själva producerat och olika objekt i naturen och den byggda miljön. Barnen ska handledas att tolka och beskriva sina tankar om budskapet i bilderna. Bilder ska studeras med avseende på till exempel färg, form, material, upphovsman, i vilket sammanhang bilderna visas och vilka känslor de framkallar.

Barnen ska få träna sin förmåga att planera och lösa problem på ett kreativt sätt och fördjupa sin kunskap om konstruktioner, material och tekniker i slöjd, till exempel genom att modellera, bygga, sy och snickra. Avsikten är att ge barnen möjligheter att glädjas över att skapa, uppleva och upptäcka samt att njuta av att vara kreativa och sätta sin egen prägel på arbetet. Barnen ska ges möjligheter att experimentera med, undersöka och kombinera olika mjuka och hårda material samt att lära sig de tekniker som behövs i arbetet. Barnen ska få planera och skapa olika verk och föremål. I samband med arbetet kan man undersöka och ta vara på såväl hantverkstraditioner som anknyter till barnens bakgrund som lokala hantverkstraditioner.

Barnen ska uppmuntras att **uttrycka sig verbalt och kroppsligt** till exempel med hjälp av drama, dans och lek. Målet är att övningarna och lekarna ska ge barnen möjlighet att uppleva, uttrycka sig och kommunicera verbalt och kroppsligt på ett mångsidigt sätt. Barnens fantasier, upplevelser och iakttagelser bearbetas gemensamt. Barnen ska få erfarenheter både av att uttrycka sig spontant och av kreativa processer som planeras, genomförs och utvärderas gemensamt. Barnlitteratur, ordkonst, olika former av teater, dans och cirkus ska utnyttjas mångsidigt i verksamheten.

Jag och vår gemenskap

Då barnen börjar i den småbarnspedagogiska verksamheten blir deras livsmiljö utanför hemmet större. Utöver det egna hemmets traditioner, vanor, värderingar och åskådningar möter barnen också andra sätt att tänka och handla. Småbarnspedagogikens uppdrag är att utveckla barnens förmåga att förstå mångfalden i närmiljön och att öva sig att fungera i den. Uppdraget betraktas ur olika perspektiv: **etiskt tänkande, åskådning, närmiljöns förflutna, nutid och framtid samt media**. I verksamheten kan man på ett mångsidigt sätt använda till exempel sagor, musik, bildkonst, lek, drama, olika medieinnehåll samt gäster, besök och evenemang i den närmaste omgivningen. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig (kapitel 2.7).

Personalen ska stödja barnens förmåga till **etiskt tänkande** genom att tillsammans med barnen fundera på etiska frågor som förekommer i olika sammanhang eller som barnen funderar över. Det kan handla om teman som vänskap, skillnaden mellan rätt och fel eller rättvisa. Det kan också handla om rädsla, sorg och glädje. Etiska frågor ska behandlas så att barnen kan känna sig trygga och accepterade. Tillsammans med barnen ska man också fundera över gruppens regler och varför de behövs.

Inom **åskådningsfostran** ska man tillsammans bekanta sig med de religioner och övriga åskådningar som finns i barngruppen. Irreligiositet betraktas vid sidan av övriga åskådningar. Målet är att främja ömsesidig respekt och förståelse gentemot olika åskådningar samt stödja barnens kulturella och åskådningsrelaterade identiteter. Tillsammans med barnen ska man bekanta sig med olika åskådningar och traditioner som hänger ihop med dem. Åskådningarna kan undersökas på ett naturligt sätt i samband med till exempel årstidsfester och evenemang samt i olika situationer i vardagen så som vid påklädning eller vid måltider. Det ska finnas utrymme för barnen att förundras och de vuxna ska tillsammans med dem fundera på frågor om livet. När det gäller åskådningsfostran ska personalen samarbeta med vårdnadshavarna samt ta hänsyn till och respektera varje familjs bakgrund, åskådningar och värderingar. Åskådningsfostran stödjer barnens mångsidiga kompetens bland annat inom delområdena kulturell och kommunikativ kompetens samt förmåga att tänka och lära sig.

Genom att fundera över **närmiljöns förflutna, nutid och framtid** riktas barnens intresse mot historiska frågor och byggandet av en hållbar framtid. Mångfalden i barnens uppväxtmiljöer granskas också.

Barnen ska ges möjligheter att leva sig in i historiska händelser och situationer. Viktiga informationskällor är barnen själva och deras personliga historia samt personer, föremål och platser i den närmaste omgivningen. Också vårdnadshavarnas sakkunskap om sitt eget kulturarv kan utnyttjas. Det förflutna kan utforskas till exempel med hjälp av lekar och musik som var aktuella när barnens mor- och farföräldrar var barn.

Nutiden iakttas genom att personalen tillsammans med barnen diskuterar aktuella frågor som barnen funderar över eller är intresserade av. Mångfalden i närmiljön ska undersökas och

respekteras. Personalen undersöker tillsammans med barnen till exempel människors, könens och familjernas mångfald. Målet är att barnen ska lära sig förstå att människor är olika men ändå lika värda.

Utöver det förflutna och nutiden är det viktigt att fundera över framtiden och hur vi kan påverka och bidra till en hållbar framtid. Det kan man göra till exempel i samband med att man planerar lekar till den kommande årstiden eller då man planerar den egna lärmiljön. Tillsammans med barnen kan man till exempel bygga framtida fantasivärldar eller reflektera kring framtiden utgående från yrken som intresserar barnen.

Inom småbarnspedagogiken har **mediefostran** som uppdrag att stödja barnens förutsättningar att vara aktiva och uttrycka sig i gruppen. Personalen ska tillsammans med barnen bekanta sig med olika medier och pröva att producera medieinnehåll på ett lekfullt sätt i trygga miljöer. Man ska tillsammans fundera över medieinnehåll som anknyter till barnens liv och innehållets sanningsenlighet. Samtidigt utvecklar barnen sina färdigheter i käll- och mediekritik. Barnen ska få handledning i att använda medier på ett ansvarsfullt sätt med hänsyn till sitt eget och andras välbefinnande. Teman som förekommer i medierna kan tas upp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av drama.

Jag utforskar min omgivning

Småbarnspedagogiken har som uppdrag att ge barnen färdigheter att iakttä, strukturera och förstå sin omgivning. Barnen ska handledas att utforska och röra sig i naturen och den byggda miljön. Småbarnspedagogiken ska stödja utvecklingen av barnens **matematiska tänkande** och stärka en positiv inställning till matematiken. Småbarnspedagogiken ska även omfatta **miljöfostran och teknologifostran**. Egna iakttagelser, upplevelser och erfarenheter i anslutning till lärmiljöerna hjälper barnen att förstå orsakssammanhang och att utvecklas som tänkande och lärande individer. Utveckling av förmågan att benämna saker och använda olika begrepp främjar barnens multilitteracitet.

Målet med småbarnspedagogiken är att erbjuda barnen, oberoende av på vilket stadium av **matematiskt tänkande** de befinner sig, glädje över insikt och lärande. Barnen ska stifta bekantskap med matematiken och dess delområden på ett åskådligt och lekfullt sätt. Barnen ska handledas att upptäcka matematiken i vardagliga situationer och i omgivningen. Barnen ska uppmuntras att fundera över och beskriva sina matematiska iakttagelser. Iakttagelserna presenteras och utforskas till exempel med kroppen eller med hjälp av olika redskap och bilder. Barnen ska ges möjligheter att klassificera, jämföra och rangordna saker och ting och att hitta och skapa lagbundenheter. Barnen ska också uppmuntras att hitta problem som anknyter till lärmiljön, fundera över dem, dra slutsatser och söka lösningar på dem.

Utvecklingen av barnens taluppfattning ska stödjas mångsidigt i interaktiva situationer, till exempel genom lek och med hjälp av material som intresserar barnen. Barnen ska uppmuntras att iakttä antal i miljön och, i takt med att färdigheterna ökar, att kombinera dem med motsvarande

räkneord och siffersymboler. Förmågan att se och räkna upp talföljder kan utvecklas till exempel med hjälp av rim och ramsor. Tillsammans med barnen prövar man att mäta och övar plats- och jämförelsebegrepp till exempel i rörelselekar, genom att rita eller med hjälp av olika redskap.

Barnens förmåga att uppfatta rum och plan ska stödjas genom olika övningar. Barnen ska uppmuntras att undersöka kroppar och former och att leka med dem. För att stärka barnens geometriska tänkande ska barnen ges möjligheter att bygga, pyssla och modellera. Tidsbegreppet utforskas till exempel genom att iaktta årstiderna och dygnets olika tider.

Syftet med **miljöfostran** är att stärka barnens förhållande till naturen, lära dem att bete sig ansvarsfullt i miljön och handleda dem att stegvis tillägna sig en hållbar livsstil. Miljöfostran omfattar tre dimensioner: att lära sig i miljön, att lära sig om miljön och att agera till förmån för miljön. Den närbelägna naturen och den byggda miljön är både föremål för lärande och lärmiljöer.

Att göra utflykter i naturen och i den byggda miljön samt att undersöka omgivningen är en viktig del av den småbarnspedagogiska verksamheten. Genom positiva upplevelser lär sig barnet att njuta av naturen och närmiljön och det stärker barnets förhållande till sin omgivning. Olika naturfenomen iakttas med flera sinnen och under olika årstider och man diskuterar och undersöker dem. Samtidigt lär sig barnen att använda begrepp som hör ihop med omgivningen. Genom att öva sig att känna igen olika växt- och djurarter stärks kunskapen om naturen. Tillsammans med barnen övar man att söka information om frågor som intresserar dem. Naturen kan också vara en plats för estetiska upplevelser och avkoppling.

Barnen ska handledas att värda naturen och dess växter och djur. Tanken med miljöfostran är att barnen ska tillägna sig en hållbar livsstil och öva färdigheter som den förutsätter. Sådana färdigheter är bland annat att inte skräpa ned i samband med utflykter, att lära sig måttlighet och sparsamhet, att förhålla sig ansvarsfullt i samband med måltider, att spara energi och att minska avfallet genom till exempel återvinning, reparation av föremål och återanvändning. Samtidigt ska barnen handledas att fästa uppmärksamhet vid konsekvenserna av olika handlingar.

Syftet med **teknologifostran** är att uppmuntra barnen att bekanta sig med undersökande och experimenterande arbetssätt. Barnen ska handledas att upptäcka teknik i omgivningen och att hitta på egna kreativa lösningar. Barnen ska även uppmuntras att ställa frågor, att gemensamt söka svar på dem och att dra slutsatser.

Personalen ska tillsammans med barnen iaktta tekniska lösningar i vardagen och bekanta sig med digitala verktyg och hur de fungerar. Särskild uppmärksamhet ska fästas vid en trygg användning av maskiner och apparater. Barnen ska ges möjligheter att förverkliga sina egna idéer till exempel genom att bygga med olika material och testa hur olika apparater fungerar. De ska också uppmuntras att beskriva sina lösningar. Tillsammans ska man lösa problem och glädjas över att lyckas. Målet är att barnen genom egna erfarenheter ska komma till insikt om att tekniken är ett resultat av mänsklig aktivitet. I verksamheten kan man använda tekniska lösningar som finns i närmiljön, till exempel i leksaker, och undersöka hur de fungerar.

Jag växer, rör på mig och utvecklas

Detta lärområde omfattar mål som anknyter till **fysisk aktivitet, matfostran, hälsa, trygghet och säkerhet**. Ett uppdrag inom småbarnspedagogiken är att tillsammans med vårdnadshavarna lägga grunden för en livsstil som värnar om hälsa och välbefinnande och som främjar fysisk aktivitet. Lärområdet stödjer barnens mångsidiga kompetenser särskilt inom delområdet vardagskompetens.

Syftet med småbarnspedagogiken är att inspirera barnen att **röra på sig** på många olika sätt och känna glädje över att röra på sig. Barnen ska uppmuntras att vara ute, leka och röra på sig under alla årstider. Utöver handledd fysisk aktivitet ska barnen också varje dag ges tillräckliga möjligheter att fritt röra på sig både inomhus och utomhus. Den fysiska fostran ska vara regelbunden och barncentrerad, mångsidig och målinriktad. Tillräcklig fysisk aktivitet är viktig för barnets sunda uppväxt, utveckling, lärande och välbefinnande. Fysisk aktivitet innebär olika typer av rörelseaktiviteter och olika ansträngande sätt att röra på sig, till exempel att leka inomhus och utomhus, samt att göra utflykter och delta i ledda rörelsestunder. Att röra på sig tillsammans utvecklar barnens sociala färdigheter, så som kommunikationsfärdigheter och självregleringsförmåga. Den fysiska aktiviteten ska vara en naturlig del av barnets dag. I samarbete med vårdnadshavarna ska barnen uppmuntras till fysisk aktivitet också på fritiden i olika utrymmen och i olika terränger och förhållanden utomhus.

Småbarnspedagogiken har även som uppdrag att utveckla barnens kroppskännedom och -kontroll samt grundläggande motoriska färdigheter, till exempel balans- och rörelseförmåga och förmåga att hantera redskap. Man ska använda sig av olika sinnen och använda redskap av olika material som inspirerar barnen att röra på sig. Den fysiska aktiviteten ska varieras på ett naturligt sätt med avseende på längd, intensitet och tempo. Barnen ska få erfarenheter av att röra på sig individuellt, parvis och i grupp. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen få erfarenheter av olika rörelselekar, till exempel traditionella gårdslekar, sago- eller musikgymnastik. Man ska utnyttja de olika årstiderna så att barnen har möjligheter att lära sig för årstiderna typiska sätt att röra på sig utomhus.

Regelbunden och ledd fysisk aktivitet spelar en stor roll för barnens helhetsmässiga utveckling och motoriska lärande. Därför är det viktigt att systematiskt observera hur barnens motoriska färdigheter utvecklas. Personalen ska planera dagsstrukturen, inomhus- och utomhusmiljön samt verksamhetens innehåll så att barnen kan njuta av att röra på sig i olika sammanhang på flera olika sätt. Redskapen ska vara tillgängliga för barnen så att de kan använda dem också för spontana aktiviteter och lekar. Inom småbarnspedagogiken är det viktigt att se till att redskapen är trygga.

Syftet med **matfostran** är att främja ett positivt förhållningssätt till mat och ätande samt stödja mångsidiga och hälsosamma matvanor. Barnen ska handledas att äta självständigt, mångsidigt och tillräckligt. De dagliga måltiderna ska avnjutas i en lugn atmosfär och barnen ska få lära sig gott bordsskick, att ge matro och att äta tillsammans. Med hjälp av olika sinnen och genom att noga studera maten bekantar man sig med maträtter, deras ursprung, utseende, sammansättning och smak. Samtal, sagor och sånger om mat utvecklar barnens ordförråd angående mat.

I småbarnspedagogiken ska man tillsammans med barnen fundera över faktorer som är förknippade med **hälsa, trygghet och säkerhet**. Barnens förmåga att sköta sin hälsa och personliga hygien ska stödjas. Tillsammans med barnen ska man diskutera betydelsen av att röra på sig, vila och ha goda mänskliga relationer för välbefinnandet och hälsan. Barnen ska få lära sig om säkerhet i dagliga situationer. Det kan till exempel vara påklädnings-, måltids-, lek- eller utomhussituationer. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska barnen bekanta sig med regler för hur man rör sig tryggt och de ska öva sig att röra sig tryggt i trafiken. Målet är att stödja barnens känsla av trygghet och säkerhet, lära dem att be om och söka hjälp och att handla tryggt i olika situationer och miljöer.

4.5 Preciseringar gällande språk och kultur

Utgångspunkten i planen för småbarnspedagogik är att de språkliga och kulturella aspekterna ska beaktas för varje barn som deltar i den småbarnspedagogiska verksamheten. I småbarnspedagogiken ska barnens varierande språkliga och kulturella bakgrund ses som något positivt som berikar gruppen. En språk- och kulturmedveten småbarnspedagogik innebär att olika språk, kulturer och åskådningar knyts samman till en del av den småbarnspedagogiska helheten.

Enligt lagen om småbarnspedagogik ska kommunen se till att småbarnspedagogik anordnas på barnets modersmål, då det är svenska, finska eller samiska. Även andra språk kan användas i småbarnspedagogiken ifall det inte äventyrar förverkligandet av målen i grunderna för planen för småbarnspedagogik. Om andra språk används ska barnet också få stöd för sin modersmålsutveckling i svenska eller finska. Ett samarbete mellan personal, vårdnadshavare och olika kultursamfund främjar kontinuiteten i barnens och familjernas kulturarv och stödjer barnens möjligheter att ge uttryck för sin egen kulturella bakgrund. I två- och flerspråkiga miljöer ska barnen uppmuntras att kommunicera med varandra.

I Lovisa finns det barn i den småbarnspedagogiska verksamheten, som pratar både **svenska och finska** som modersmål. Det är av stor betydelse för dessa tvåspråkiga barns språkliga utveckling och identitetsutveckling att båda språken får stöd och att barnen uppmuntras att använda dem. Kulturbakgrund och kunskapsnivå i finska eller svenska beaktas när verksamheten i barngrupperna planeras och verkställs. Ansvar för att upprätthålla och utveckla barnets modersmål – ett eller flera – och kultur ligger i första hand hos barnets familj. Vid behov används tolk i diskussion med vårdnadshavare för att garantera ömsesidig förståelse.

I den småbarnspedagogiska verksamheten ska **barn med ett främmande språk som modersmål och flerspråkiga barn** få stöd för att utveckla sina språkkunskaper, sina språkliga och kulturella identiteter och sin självkänsla. Utvecklingen av barnens kunskaper i svenska eller finska ska främjas inom språkens olika delområden utgående från barnens behov och förutsättningar. Variationerna är stora när det gäller barnens kunskapsnivå i finska eller svenska, likaså hur snabbt barn lär sig språket. Barnets språkkunskaper påverkas av bl.a. vistelsetiden i landet, motivationen att lära sig ett nytt språk, familjens bakgrund, kunskaper i det egna modersmålet, familjens språk

och kontakter med finsk- eller svenskspråkiga barn och vuxna. Med hjälp av mångsidiga kommunikationssituationer och lärmiljöer ska barnen ges möjlighet att använda och tillägna sig svenska eller finska som andraspråk. Ett konkret språk och ett uttrycksförråd som används i vardagen ska vara utgångspunkten för att tillägna sig svenska eller finska. Förmågan att förstå och förmågan att producera språk ska knytas samman. På detta sätt lär sig barnet att göra iakttagelser och uttrycka sina tankar, känslor och åsikter på ett eget och för situationen lämpligt sätt. Inom småbarnspedagogiken är utgångspunkten för undervisningen i finska eller svenska att alla situationer är inlärningssituationer och att det pedagogiska ansvaret i alla sammanhang vilar på den vuxna i barngruppen. En del av barnen blir bekanta med den finländska kulturen och det svenska eller finska språket först då barnet börjar i småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogiken stödjer barnets integrering i det finländska samhället. Barnet kan också behöva stöd för att få en jämlik förutsättning för sitt lärande. Om ett barn med ett främmande modersmål behöver stöd, för att lära sig finska eller svenska, ska detta antecknas i barnets egna plan för småbarnspedagogik. Lärandet följs upp regelbundet och man strävar till att sätta så realistiska mål som möjligt. I Lovisa följer vi ett etablerat sätt att hålla ett barn som är 3 år eller över, med ett främmande modersmål, vid behov på två barns plats i 12 månader.

I figuren nedan beskrivs hur man går till väga för att stödja det finska eller svenska språket hos ett barn under skolåldern med ett främmande språk som modersmål eller ett flerspråkigt barn

Rådgivningsbyrån - det egna modersmålets betydelse - daghem rekommenderas för barn som fyllt 3 år	
Den första hösten i daghemmet (barnet har fyllt 3 år) - dagsrutiner, modell för lek, användning av bilder, sätta ord på verksamheten och uppmuntra till samspel - ordförrådet utvecklas	
Den första våren i daghemmet - individuell och grupphandledning börjar - bedömning av kunskapsnivån i finska/svenska - mars-april: Råven-testet	
Den andra hösten/våren i daghemmet - den individuella verksamheten och smågruppsverksamheten förstärks - november: Råven-testet	
Den tredje hösten/våren i daghemmet (året innan förskolestarten, barnet är 5 år) - regelbunden individuell verksamhet och smågruppsverksamhet - april: bedömning: "Repun takanassa" - informationsöverföring till förskolan	

Förskolelev

- S2-undervisning individuellt och i smågrupp
- observationer om kunskaperna i finska/svenska
- kartläggning av skolplacering

Goda kunskaper i finska eller svenska vid sidan av det egna modersmålet ligger som grund för all fortsatt inlärnin g hos barnet. Barnet kanske klarar sig bra på finska eller svenska i daghemmets lekar och dagliga aktiviteter, men kan trots det behöva stöd för att få ett större ordförråd, klara av centrala begrepp, förstå anvisningar och stärka sin egen uttrycksförmåga. Ett viktigt mål med språkundervisningen är också att barnet är en likvärdig medlem av gruppen och, oavsett språkkunskaper, får samma möjlighet att lära sig som andra barn.

5. STÖD FÖR BARNETS UTVECKLING OCH LÄRANDE

I småbarnspedagogiken ska barnets utveckling och lärande stödjas på ett sätt som motsvarar barnets behov. För barnet är det viktigt att stödet ges kontinuerligt och konsekvent under tiden i småbarnspedagogiken och då barnet börjar i förskoleundervisningen.

5.1 Principerna för stöd

Stöd för utveckling och lärande är en del av den kvalitativa verksamheten inom småbarnspedagogiken och riktar sig till alla de barn som är i behov av stöd. Inom småbarnspedagogiken ska man identifiera barnets behov av stöd och ordna det på ett ändamålsenligt sätt då behov av stöd uppstår. Genom tillräckligt tidigt och rätt riktat stöd kan man främja barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Samtidigt kan man förebygga problem och förhindra att problemen växer och blir allt mer komplexa. Stödet för barnets utveckling och lärande ordnas som en del av den dagliga verksamheten i barnets dagvårdsenhet.

Stödet ska ordnas utgående från barnets styrkor och behov av stöd för utveckling och lärande. Stödet för utveckling och lärande ska omfatta såväl lösningar som möter barnens individuella behov som lösningar som berör hela gruppen och lärmiljöerna. I den småbarnspedagogiska verksamheten ska personalen se till att alla barn känner sig accepterade som individer och som medlemmar i gruppen. Genom att uppmuntra barnet och ge barnet möjligheter att lyckas stöds utvecklingen av barnets positiva självbild.

Stödinsatserna inom småbarnspedagogiken grundar sig på föräldrarnas, personalens, speciallärarens och andra sakkunnigas, som arbetar med familjen, iakttagelser. Speciallärarens uppgift är att identifiera barnets individuella behov, att bedömma behovet av olika utredningar och undersökningar samt att planera för hur olika stödinsatser ordnas. Specialläraren stöder och

handleder barngruppens personal, som ansvarar för att stöda barnets utveckling och lärande i vardagen.

För ett barn på daghem eller i familjedagvård ska behovet av stöd antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. I planen antecknas ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet för barnets utveckling och lärande samt stödåtgärderna och hur de ska genomföras och utvärderas.

I samråd med vårdnadshavaren kan man också komma överens om att barnet flyttar till regelbunden småbarnspedagogisk verksamhet på ett daghem för att få det stöd som barnet behöver.

5.2 Samarbete med barnet, vårdnadshavaren och andra sakkunniga i samband med stöd

Småbarnspedagogen ska ordnas i samarbete med barnet och vårdnadshavaren, så att varje barn får ta del av fostran, undervisning och vård enligt sin utveckling och sina behov.

Samarbetet med vårdnadshavaren är särskilt viktigt då barnet har behov av stöd. Möjligheten att få stöd, de centrala principerna för stöd, det överenskomna stödet och hur stödformerna ska genomföras ska diskuteras med vårdnadshavaren.

Vårdnadshavaren ska kontaktas genast om det framgår att ett barn har utmaningar i anslutning till sin utveckling eller sitt lärande eller om personalen känner oro för barnets välbefinnande. Vårdnadshavaren ska ges information om hur barnets ärenden behandlas, hur uppgifter fås och lämnas ut samt om sekretessrelaterade frågor. Barnet ska delta i samarbetet på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med sin ålder och utveckling. Med hänsyn till barnets bästa ska barnet inom den småbarnspedagogiska verksamheten få det stöd barnet behöver för sin utveckling och sitt lärande, även om vårdnadshavaren inte förbinder sig att samarbeta.

Det mångprofessionella samarbetet spelar en central roll när det gäller att stödja barnets uppväxt, utveckling och lärande hos ett barn i behov av stöd. Det är viktigt att de lokala tjänsterna för barn och familjer utgör en ändamålsenlig helhet då stödet för barnet ordnas. Småbarnspedagogikens viktigaste samarbetsparter är hälsovårdarna på rådgivningen, hälsocentralspsykologen, psykiatriska sjuksköterskan för barn och unga, socialarbetarna och privata serviceproducenter, såsom talterapeuter, ergoterapeuter och fysioterapeuter. Den mångprofessionella stödgruppen för barnets uppväxt fungerar som stöd för personalen och sammankommer minst en gång per verksamhetsperiod. Stödgruppens mål är att i samarbete, planera och utvärdera barnets behov av stöd och stödåtgärder.

Det mångprofessionella samarbetet utgår från barnets bästa. Vi har överenskomna samarbetsrutiner och principer för när ett barns ärenden behandlas med barnskyddet, rådgivningen i uppfostrings- och familjefrågor och annan socialservice. Mångprofessionellt samarbete ordnas i första hand med vårdnadshavarens samtycke. Bestämmelserna om informationsutbyte och sekretess ska följas i samarbetet.

Svårt handikappade barn, barn med försenad utveckling, barn med störningar i känslolivet och sjuka barn kan behöva förlängd läroplikt. Beslut om förlängd läroplikt fattas i allmänhet innan läroplikten börjar. Barnets vårdnadshavare ska i god tid få information om hur den förlängda läroplikten ordnas i praktiken. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om beslut i anknytning till förlängd läroplikt och olika alternativ att ordna förlängd läroplikt.

5.3 Stödarrangemang inom småbarnspedagogiken

Deltagandet i den småbarnspedagogiska verksamheten lägger en god grund för barnets utveckling, lärande och välbefinnande. Svårigheter ska förebyggas genom olika pedagogiska arrangemang och arbetssätt. Sådana är till exempel systematisk differentiering av verksamheten, flexibel gruppindelning och anpassning av lärmiljöerna. En tydlig dagordning och rytm i de dagliga aktiviteterna stödjer alla barn.

Barnet kan behöva endast lite stöd under en kort tid. Då kan det räcka med enskilda stödformer eller arrangemang för att påverka situationen så snabbt och på ett så tidigt stadium som möjligt. En del barn behöver omfattande och regelbundet stöd eller flera stödformer som kompletterar varandra samtidigt.

Trestegsstödet inom småbarnspedagogiken

Trestegsmodellen används då stödet för barnets fostran och lärande ordnas. Stödet kan växla mellan allmänt stöd, intensifierat stöd och särskilt stöd. Stödet för barnets utveckling och lärande byggs genom att utforma tillvägagångssätten, innehållen i verksamheten, lärmiljöer och personalarrangemang att motsvara barngruppernas behov.

De tillsammans med vårdnadshavarna överenskomna pedagogiska principerna och tillvägagångssätten som främjar barnets välmående antecknas så konkret i barnets plan för småbarnspedagogik att man kan bedöma hur de förverkligas. Utgående från de behov som antecknats i barnens planer och utgående från yrkeskunnande planerar och kommer teamet/arbetsparet överens om gemensamma tillvägagångssätt, och alla pedagoger förbinder sig att följa dem.

Ordnandet av stöd kan beskrivas genom omedelbart ingripande, gemensam planering och kontinuerligt bedömande. En viktig roll har ett starkt pedagogiskt kunnande. Det är också viktigt att det finns ett så kallat gott allmänt stöd i grupperna. Då kan man upptäcka barnets behov av stöd och omedelbart svara på dem. När man upptäcker att barnet har behov av stöd handlar man på följande sätt:

1. Stödåtgärderna inleds omedelbart. Pedagogen i barnets grupp ansvarar för att stödet inleds. Vid behov konsulteras specialläraren inom småbarnspedagogiken.
2. Barnets situation och behov bedöms mer detaljerat på de sätt som behövs (*till exempel bedömningar, noggrannare iakttagelser, samtal*) i samarbete med teamet, vårdnadshavare, specialläraren och vid behov med övriga samarbetspartners och genom att höra barnet.

3. En skriftlig plan för stödet görs i barnets plan för småbarnspedagogik i samarbete med vårdnadshavare, barnet och vid behov specialläraren och övriga samarbetspartners. Planen innehåller lämpliga stödformer med mål och ansvar.
4. Småbarnspedagogen gör de andra sakkunniga som jobbar med barnet förtrogna med planen för stöd och ser till att alla som jobbar med barnet förbinder sig till att ge barnet stöd enligt planen. För att stödet ska vara systematiskt i alla situationer i vardagen är det viktigt att alla förbinder sig.
5. Hur planen fungerar bedöms hela tiden i vardagen genom att iaktta barnet, gruppens sätt att fungera och miljön, prata med vårdnadshavarna, aktivt lyssna till barnet (*till exempel iakttagelser, bedömningar, diskussioner*).
6. Tillvägagångssätten, miljön och stödformerna bearbetas kontinuerligt vid behov utgående från iakttagelserna och diskussionerna.
7. Utgående från iakttagelserna bearbetas och uppdateras barnets plan regelbundet i samarbete med vårdnadshavarna, teamet och eventuella samarbetspartners och man hör barnet i saken.
8. Barnets stöd fortsätter utan avbrott så länge barnets behov förutsätter det. Stödet ökar eller minskar så att det motsvarar barnets behov. Också specialpedagogiska kompetensens (specialläraren) roll i givandet och planerandet av stödet samt hur individuellt stödet är ökas eller minskas enligt barnets situation. Det att stödet avslutas skrivs också in i barnets plan.

	Allmänt stöd	Intensifierat stöd	Särskilt stöd
Betonade stödformer	pedagogiskt stöd på gruppnivå	- individualiserat pedagogiskt stöd - strukturellt stöd	- individualiserat pedagogiskt stöd - starkt strukturellt stöd
Specialundervisning	nej	möjligt (deltid)	alltid (deltid)
För vem	alla	efter starkt allmänt stöd och pedagogik behov av att individualisera undervisningen och handledningen i vardagen	- behov av mångprofessionellt stöd - behov av individualiserad undervisning och handledning i många eller alla vardagliga situationer
Specialpedagogiska kompetensens roll i planeringen	starkt allmänt pedagogiskt kunnande	specialpedagogiska kompetensens roll framhävs	specialpedagogiska kompetensens roll stark
Mångprofessionellt	möjligt	i allmänhet åtminstone en sektor	mångsidigt
Genomförande av det planerade stödet och hur man förbinder sig till stödet	alla pedagoger i barngruppen	alla pedagoger i barngruppen	alla pedagoger i barngruppen

Källa: Specialbarnträdgårdslärarna i Finland "Sveojen Kiemurat" 1/2018, Noora Heiskanen

De väsentliga skillnaderna mellan stödets olika nivåer anknyter till hur individualiteten, specialpedagogiska kompetensens roll, stödets intensitet och mångprofessionella samarbetet betonas. Det att specialpedagogiken ökar syns i att speciallärarens roll är större på de högre nivåerna, likaså i att specialundervisningen träder in som ett sätt att stöda barnet. *Bedömningen av hur mycket stöd barnet behöver ska grunda sig på barnets individuella behov inte på kategorier som på förhand bestämts, som till exempel diagnoser.*

Allmänt stöd

Alla barn har rätt till allmänt stöd. I det allmänna stödet beaktas barnens individuella skillnader i utveckling, lärande, temperament och intressen. Varje barn har rätt till stöd för växandet och lärandet. Att ge allmänt stöd är alla pedagogers uppgift och det hör till all verksamhet inom småbarnspedagogiken. Småbarnspedagogerna möter barnet med acceptans och förståelse. Utmanande fasen hör till barnets utveckling. Därför är det viktigt att känna till barnets normala utveckling och de risker som därtill hör. Det här förutsätter att pedagogernas grundläggande kompetens upprätthålls och stärks samt en positiv inställning till de möjligheter som finns att växa och utvecklas. Det allmänna stödet handlar om att aktivt stöda barnet i gruppen, bearbeta miljön, samarbeta och aktivt utveckla tillvägagångssätt. I småbarnspedagogikens allmänna stöd har pedagogerna möjlighet att konsultera specialläraren i småbarnspedagogik och den mångprofessionella stödgruppen för små barn.

Intensifierat stöd

När det allmänna stödet inte räcker till för barnet behövs intensifierat stöd. Intensifierat stöd ordnas för barn som behöver individuellt stöd inom utvecklingens olika delområden och vars behov av stöd är långvarigt. Intensifierat stöd innefattar de allmänna stödformerna, men de effektiveras, specificeras, individualiseras och förverkligas mer intensivt och mer regelbundet under en längre tid. Till intensifierat stöd hör förutom pedagogiska åtgärder, handledning och konsultation av speciallärare i småbarnspedagogik, strukturella stödåtgärder och regelbundet mångprofessionellt samarbete.

Man övergår till intensifierat stöd efter att man tillsammans med barnets vårdnadshavare och pedagoger bedömt och konstaterat att de allmänna stödmetoderna som använts inte räcker till för barnets behov. Det att barnet övergår till att omfattas av intensifierat stöd förutsätter speciallärarkonsultation och eventuellt mångprofessionellt samarbete. Om de pedagogiska åtgärderna inte är en tillräcklig stödform kan gruppen ansöka om strukturella stödåtgärder. Innan gruppen beviljas strukturella åtgärder gör specialläraren en pedagogisk kartläggning. Den specialpedagogiska arbetsgruppen (VEK-gruppen) fattar beslut om strukturella stödåtgärder på basen av denna kartläggning, som kan innefatta minskning av gruppstorleken, barnskötarresurs, speciallärarens periodiska stöd eller habiliterande småbarnspedagogik. Barnskötarresursen och minskning av gruppstorleken får inte vara strukturella stödåtgärder som utesluter varandra utan båda ska vid behov vara möjliga enligt barnets behov.

Det intensifierade stödet planeras för ett enskilt barn i samarbete med föräldrarna, gruppens pedagoger och specialläraren. Vid behov deltar även daghemsföreståndaren och andra sakkunniga i planeringen av stödet. Inom det intensifierade stödet blir samarbetet mellan de ovannämnda tätare. Det planerade stödet skrivs in i barnets vasu.

Särskilt stöd

Det är fråga om särskilt stöd då barnet har behov av kontinuerligt och individuellt heltidsstöd eller stöd behövs på många delområden inom utvecklingen eller behovet av stöd för ett delområde är mycket stort. Till exempel gravt handikappade barn och barn som har grava neurologiska problem eller grava störningar i känslolivet omfattas av särskilt stöd. Inom särskilt stöd kan alla former av stöd vara i användning och specialundervisning på deltid hör alltid till. Specialundervisningen inom småbarnspedagogiken är ofta kompanjonsundervisning i gruppformat där specialläraren arbetar tillsammans med läraren och andra sakkunniga. Också undervisning i smågrupper och individuell undervisning är möjlig men man ska tänka på att det är viktigt att barnet är del av en grupp och har en kamratgrupp.

Förutsättningen för särskilt stöd inom småbarnspedagogiken är alltid utlåtande från specialistsjukvården och mångprofessionellt samarbete som vårdnadshavarna deltar i. Det planerade stödet skrivs in i barnets vasu.

Specialläraren inom småbarnspedagogiken och VEK-gruppen förbereder beslutet om särskilt stöd. Beslutet om särskilt stöd fattas av chefen för småbarnspedagogiken. Besluten om särskilt stöd gäller i huvudsak barn som fått beslut om förlängd läroplikt. När man bedömer behovet av förlängd läroplikt beaktar man den synpunkt som vårdnadshavarna, de personer som undersöker och habiliterar barnet samt barngruppens lärare eller speciallärare har om barnet och barnets behov av stöd. I Lovisa bereder den grundläggande utbildningen och småbarnspedagogiken beslutet om förlängd läroplikt i samarbete. Det särskilda stödets uppgift är att erbjuda individuellt planerat och genomfört stöd för utvecklingen och inläringen.

5.4 Barnets plan för småbarnspedagogik i samband med stöd

Barnets behov av stöd, stödåtgärderna och hur de ska genomföras samt ansvars- och arbetsfördelningen när det gäller stödet ska antecknas i barnets plan för småbarnspedagogik. Barntädgårdsläraren ansvarar för att göra upp och utvärdera planen i samarbete med specialläraren, den övriga personalen och barnets vårdnadshavare. När planen görs upp och utvärderas ska vårdnadshavarens och barnets delaktighet stödjas. Barnets åsikt ska klarläggas och beaktas då planen görs upp och utvärderas.

Stödet ska utvärderas och planen ska granskas minst en gång om året. Stödets inverkan ska utvärderas regelbundet och planen ska ändras vid behov. Hur målen för verksamheten har uppnåtts ska antecknas i planen och målen ska ändras så att de motsvarar det nya behovet. Om behovet av stöd och stödåtgärderna har upphört ska detta antecknas i planen. En bedömning av barnets behov av stöd görs också alltid då barnet börjar i förskoleundervisningen. I grunderna för förskoleundervisningens läroplan föreskrivs om stöd för barnets växande och lärande för barn i förskoleundervisningen.

Då ett barn får stöd för sin utveckling och sitt lärande ska det i barnets plan för småbarnspedagogik, antecknas följande:

Pedagogiska och strukturella lösningar

- lösningar som gäller lärmiljöerna
- lösningar angående personaldimensioneringen och gruppstrukturen
- lösningar i anslutning till barnets stöd, till exempel differentiering av verksamheten, individuell handledning, smågruppsverksamhet eller användning av tecken och bilder
- tolknings- och biträdestjänster samt användning av hjälpmedel

Samarbete och tjänster som stödet förutsätter

- samarbetet med barnet och vårdnadshavaren
- ansvarsfördelningen när det gäller hur barnets stöd genomförs
- tjänsterna som tillhandahålls av specialister, till exempel specialbarträdgårdslärare
- handledningen och konsultationen av sakkunniga inom social- och hälsovården
- eventuella transportarrangemang och vem som ansvarar för dem

Uppföljning och utvärdering av stödet

- uppföljningen av hur målen har nåtts
- utvärderingen av stödåtgärdernas effekt och tidpunkterna för utvärderingen

6. UTVÄRDERING OCH UTVECKLING AV VERKSAMHETEN INOM SMÅBARNSPEDAGOGIKEN

Syftet med utvärderingen av den pedagogiska verksamheten är att utveckla småbarnspedagogiken och förbättra förutsättningarna för barnens utveckling och lärande. Barnens planer för småbarnspedagogik är en del av detta uppdrag. Chefen för småbarnspedagogiken ansvarar för uppföljning, regelbunden utvärdering och utveckling av Lovisas plan för småbarnspedagogik.

Olika metoder används vid utvärderingen på kommun- och enhetsnivå. Det är viktigt att våra lokala beslutsfattare, vårdnadshavarna och personalen inom småbarnspedagogiken har aktuell information om hur småbarnspedagogiken genomförs och om dess kvalitet. Barnen och deras vårdnadshavare ges varannat år möjlighet att delta i utvärderingen av småbarnspedagogiken. De centrala resultaten av utvärderingarna publiceras på peda.net.

Personalens målinriktade och systematiska självvärdering har en central roll i att upprätthålla och utveckla kvaliteten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen fokuserar på bland annat personalens kommunikation med barnen, stämningen i gruppen, hur enhetens ledarskap uppfattas, pedagogiska arbetssätt, verksamhetens innehåll och lärmiljöerna.

Utvärderingen på individnivå grundar sig på lagen om småbarnspedagogik och innebär utvärdering av hur barnens planer för småbarnspedagogik genomförs. Det är alltid viktigt att utvärdera genomförandet av barnets plan för småbarnspedagogik innan en plan för barnet uppdateras. I samband med utvärderingen ska barnet, vårdnadshavaren och personalen fundera över hur

verksamhetens mål och de överenskommelser som man gemensamt skrivit in i planen har beaktats och uppnåtts i verksamheten inom småbarnspedagogiken. Utvärderingen av barnets plan för småbarnspedagogik är också ett sätt att stödja barnets lärande och välbefinnande.

FRÅGOR TILL BARNEN!

1. Vad vill ni göra på dagis?
2. Vad vill ni lära er på dagis?
3. Hur får man barnen att följa reglerna?
4. Vad borde barn få bestämma?
5. Finns det något som gör er rädsla på dagis?
6. Vad borde vi vuxna tänka på, så att barnen skulle ha det bra?

VANLIGASTE SVAREN